RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 128(XV) Dátum: 16.6.1972.

OBSAH

Július SLIUKA (Pravda)	Séria dohôd v platnosti	str. 2
(pč) (Pravda)	Jaskyňa s dvoma menami	str. 3
Jaroslav MEŠKO (Pravda)	Prečo väčšie bytové družstvá	str. 4
Ján KOMEŠ (Pravda)	Dnes záškolák - zajtra absentér	str. 5
(jar) (Pravda)	Zaradiť 5000 Cigánov do práce	str. 5
Dr.Peter PRUSÁK Dr.Felix VAŠEČKA Dr.František KUBOVIČ Ľudmila MELIŠOVÁ, B. KUCHÁR (Pravda)	Svetonázorová propaganda a jej miesto v našej súčasnosti	str. 6
Ján KOMEŠ (Pravda)	Sami proti sebe?	str. 9
Eduard FAŠUNG (Pravda)	Nemáme a predsa plytváme	str. 10
(ČSTK) (Pravda)	Rozprávajú účastníci tragického letu	str. 11
Július MADER (Večerník)	Oklamaný a zabudnutý	str. 12
Boris DAKIN (Nové slovo)	Hospodárske teórie antikomunizmu	str. 13
Ivan BONKO (Nové slovo)	Netaktnosti alebo provokácie?	str. 15
Milan MITOŠINKA (Nové slovo)	Stávajú sa čudné veci	str. 16
Dr.Alexander CSANDA (Nové slovo)	Z diskusného vystúpenia na zjazde Zväzu slovenských spisovateľov	str. 18
Vasiľ ZOZUĽAK (Nové slovo)	Z diskusného vystúpenia na zjazde Zväzu slovenských spisovateľov	str. 19
Ján KOMEŠ (Pravda)	Rozpoznať skutočný, vlastný záujem	str. 20

PRAVDA, 5. júna 1972, str. 3.

Sobota, aký medzinárodný kalendár nepoznal

SÉRIA DOHÔD V PLATNOSTI

Kalendár medzinárodných udalostí nezaznamenal ešte taký sériu významných medzinárodných dohôd a zmlúv, aké 3. júna podpísali, či o ktorých sa vymenili ratifikačné listiny a nadobúdajú platnosť. Žatva je to skutočne bohatá, aj keď išlo v podstate o záverečné, formálne akty.

Najprv ministri zahraničných vecí štyroch veľmocí podpísali štvorstrannú dohodu o Západnom Berlíne, ktorá včera od polnoci sa už uplatňuje, a spolu s ňou nadobudli platnosť dohody medzi NDR a NSR o tranzite a medzi NDR a západoberlínskym senátom o návštevách občanov tohto mesta v socialistickom nemeckom štáte a výmene malej časti územia. V Bonne si zasa vymenili ratifikačné listiny o sovietsko-západonemeckej zmluve z 12. augusta 1970 a poľsko-západonemeckej zmluve zo 7. decembra toho istého roku, čím obidve nadobudli platnosť. Navyše Poľská ľudová republika a NSR nadviazali diplomatické styky. Vo vyhláseniach signatárov či iných vykonávateľov medzinárodnoprávnych aktov nechýbali slová o skončení sa jednej etapy v Európe, o začiatku nových vzťahov medzi socialistickými krajinami a Nemeckou spolkovou republikou, o influku v procese uplatňovania zásad mierového spolunažívania v Európe, o otvorenej ceste k riešeniu tak dvojstranných vzťahov medzi viacerými štátmi, ako aj k rokovaniam o celoeurópskych riešeniach, o nových impulzoch na riešenie dôležitých nových európskych aj svetových záležitostí.

Všetky zmluvy a dohody, ktoré vstupujú do platnosti, majú viacero spoločných znakov. Dosiahli sa z iniciatívy socialistických krajín. Kapitalistické štáty, ktoré zmluvy a dohody uzavreli, uznali po skúsenostiach z rokov studenovojnového variantu postoja k socialistickému spoločenstvu — politické a územné reality, ktoré sú výsledkom druhej svetovej vojny, aj povojnového vývoja v Európe, a to v súlade s medzinárodným právom. Posilnili sa aj medzinárodnoprávne pozície NDR, a to tak záväzkom NSR, že uznáva hranice medzi obomi nemeckými štátmi a nemá územné nároky, ako aj tým, že tri západné mocnosti uznali NDR ako subjekt medzinárodného práva.

To všetko sú svedectvá hlbokých zmien v Európe a európska politika sa dostáva do novej polohy. Je to aj pre socialistické krajiny zasiahnená dividenda za vytrvalé, dlhoročné koordinované úsilie ich politiky neustálej iniciatívy a zásadového postoja, ktoré slúžia veľa aj do budúcnosti a sú posilou pre perspektívu ďalších krokov.

Do procesu normalizácie na našom kontinente, takpovediac „prvého plánu", chýba ešte normalizácia vzťahov medzi Nemeckou spolkovou republikou a niektorými socialistickými štátmi — Československom, Nemeckou demokratickou republikou, Maďarskom a Bulharskom. Aj keď tu ide o dvojstranné vzťahy, ich dosah je celoeurópsky, pretože by utvorili celoeurópsku normalizáciu, nehovoriac už o tom, že by doriešili posledný zvyšok problémov z druhej svetovej vojny.

Po vstúpení platných dohôd a zmlúv do platnosti po vykonaní záverečných aktov 3. júna vznikli priaznivejšie podmienky aj pre československo-západonemecké rozhovory, ktoré za-

tiaľ mali len sondážny charakter. Ak spolková vláda bude postupovať tak, ako pri rokovaniach o uzavretí moskovskej a varšavskej zmluvy, nemal by to byť veľký problém, hoci v NSR existujú kruhy, grupujúce sa najmä z profesionálnych presídleneckých politikov, ktorí vyhlasujú, že by to mali byť najtažšie rokovania zo všetkých. Tieto názory ľudí, čo robili rozbroje medzi Nemcami a Čechmi a Slovákmi v prvej republike v intenciách nacistickej politiky rozbitia Československa a dnes chcú zabrániť normalizácii medzi NSR a Československom, ani neprekvapujú.

Pri rokovaniach medzi Sovietským zväzom a NSR v lete roku 1970 sa dosiahol dohovor, že „otázky spojené s neplatnosťou mníchovskej dohody sa majú pri rokovaniach medzi NSR a Československou socialistickou republikou upraviť obojstranne prijateľnou formou". Nám ide pritom o to, aby sa mníchovského diktátu nemohol dovolávať — hoci len ako dočasne platnej zmluvy — nikto z tých, ktorí už pred vojnou u nás hovorili o nevyhnutnosti uznať „samourčovacie právo" a aj dnes ho apostrofujú, aj keď takisto ako v minulosti i dnes im ide o niečo celkom iné.

Kancelár Brandt v posledných svojich prejavoch zdôraznil, že považuje mníchovskú dohodu za „hlboko neľudskú", ktorá „bola nespravodlivá, a preto je aj dnes neplatná". Popri správnom konštatovaní tu však je istá nelogičnosť: lebo keď je nejaká zmluva neľudská a nespravodlivá, je aj v rozpore s medzinárodným právom a takáto zmluva nemôže istý čas platiť a potom nie. Je to zmluva protiprávna, a teda aj neplatná od samého začiatku.

Naši predstavitelia aj v poslednom čase neraz zdôraznili, že nastal príhodný čas na normalizáciu vzťahov medzi oboma našimi štátmi a súdruh Husák na zjazde čs. novinárov vyslovil nádej, že teraz sa prejde z obdobia sondážnych rozhovorov k oficiálnym rokovaniam.

Medzi NDR a NSR sa dosiahli v poslednom čase dve významné dohody — dohoda o tranzitnej doprave, ktorá vstúpila včera do platnosti, a zmluva o doprave, prvá štátna zmluva medzi oboma nemeckými štátmi vôbec. V najbližšom čase by sa mala začať medzi Berlínom a Bonnom výmena názorov o nastolení normálnych vzťahov a o uzavretí k tomu nevyhnutných medzinárodnoprávnych dohôd, ako je zvykom medzi suverénnymi štátmi. Súdruh Honecker vyslovil ochotu začať takéto rokovania. Je samozrejmé, že zdržovanie medzinárodnoprávneho uznania NDR nepodporuje už začatý proces uvoľňovania v Európe, ale ho len brzdí. Dôvod, ktorý niektoré vlády oficiálne udávajú pre svoju neochotu — že uznaním NDR by sa narušil proces normalizácie vzťahov medzi oboma nemeckými štátmi — vyvracajú reality. Práve za posledné dva roky, keď NDR uznalo ďalších desať štátov, sa dostalo uvoľnenie na našom kontinente do tempa, práve tak aj NDR a NSR uzavreli dve významné dohody. Vo svetle faktov teda vykrúcačky neobstoja.

Takpovediac „za čerstva", len čo si ZSSR a NSR a Poľsko a NSR vymenili ratifikačné listiny o vzájomných zmluvách, prišiel do Bonnu sovietsky minister zahraničných vecí a námestník poľského ministra zahraničných vecí. A. Gromyko mohol už rokovať o ďalšej prenikavej spolupráci medzi obidvoma krajinami. J. Czrynek o nadviazaní diplomatických vzťahov. „Za čerstva" sa potvrdilo, čo znamená táto nová etapa vzájomných vzťahov, ktorá by mohla byť ešte širšia, keď by NSR dosiahla normalizáciu aj s ostatnými krajinami socialistického spoločenstva.

„Žatva piatich dohôd zo soboty" je dobrou správou pre Európu a prichádza po dosiahnutí „siedmich moskovských dohôd" za sovietsko-amerických rokovaní. Ukazuje sa, čo všetko je možné dosiahnúť, keď sa uplatnia zásady mierového spolunažívania a zdravý rozum a keď sa nezaznávajú, ale rešpektujú oprávnené záujmy socialistického spoločenstva.

JÚLIUS SLIUKA

PRAVDA, 5. júna 1972, str. 3.

PRAVDA, 3. júna 1972, str. 6.

Hraničný prechod má zvýšiť prílev zahraničných turistov

Jaskyňa s dvoma menami

K ojedinelým zvláštnostiam prírody v európskom meradle patrí jaskynný labyrint na rozhraní Maďarska a Československa maďarský Aggtelek či na silickej planine známa slovenská Domica, tento klenot prírody, je však turisticky málo využitý. Viani navštívilo jaskyňu z maďarskej strany iba 150 000 turistov. V záujme zvýšenia cudzineckého ruchu rozhodli sa maďarské orgány postaviť asi 800 m od vchodu budovu colnej a pasovej kontroly, aby zahraniční turisti mali možnosť aj tu prekročiť hranicu a nemuseli cestovať k najbližšiemu prechodu desiatky kilometrov. Existujú plány zriadiť stanicu pohraničnej kontroly aj vnútri jaskyne (chodby sú dlhé 22 km, asi štvrtina z nich je na území Československa). Uvažuje sa aj o výstavbe nehlučnej podzemnej železnice, to je však otázka budúcnosti. Momentálne je na programe výstavba chodníkov a dokončenie osvetlenia rozľahlých jaskynných priestorov. Lákadlom pre turistov má byť aj fínska sauna, ktorú vybudujú v takzvanej chodbe netopierov.

(pč)

Pred veľkou bytovou obrodou

V súčasnosti je na Slovensku už skoro 160 000 členov stavebných bytových družstiev, ktoré vlastnia vyše 100 000 bytov a hospodária s majetkom, ktorého hodnota sa približuje k deviatim miliardám korún. Takto bytové družstevníctvo vyrástlo do takých rozmerov, že vo viacerých smeroch prax už prekonala niektoré jeho organizačné formy. Predovšetkým pri súčasných požiadavkách a potrebách stávajú sa brzdou z hľadiska záujmov družstevníkov i spoločenských záujmov malé družstvá, v ktorých prevažnú väčšinu prác zabezpečujú dobrovoľní funkcionári alebo pracovníci na určitý úväzok. Ako od nich záväzne požadovať zabezpečovanie údržby a opráv bytového fondu, ktoré s jeho pribúdajúcim vekom sa stávajú stále aktuálnejšie, ako mať istotu plnenia úloh voči vyšším družstevným orgánom, pokiaľ ide o plán, financovanie, štatistiku, aké sú záruky kvalifikovaného bránenia záujmov družstevníkov a družstiev na súdoch, národných výboroch a iných orgánoch?

Uvažujme však konkrétne, v číselných údajoch. V okrese Nové Zámky tridsať bytových družstiev obhospodaruje 2432 bytov, v okrese Bardejov deväť družstiev 399 bytov, v Rožňavskom okrese tridsať družstiev 1175 bytov, v okrese Komárno 32 družstiev 1204 bytov, v okrese Stará Ľubovňa štyri družstvá 66 bytov atď. Teda družstvá priemerne s päťdesiatimi bytmi, so zníženými akčnými možnosťami ich predstavenstiev, ale pritom — pri počte predstavenstiev, úväzkových účtovníkov, právnikov a technikov — s prevádzkovými nákladmi dosť vysokými. Ďalší, nie zanedbateľný moment predstavujú aj subjektívne záujmy toľkých členov predstavenstiev pri prideľovaní bytov, problémy s kvalitou ich práce atď.

Z objektívnej potreby ďalšieho vývoja bytového družstevníctva sa teda zrodil zámer vytvárať vhodným zlučovaním družstiev väčšie celky. Čo si od nich možno sľubovať? Napríklad zníženie nákladov na správu družstiev. Súčet rôznych odmien, ktoré sa vyplácajú, úväzkových honorárov v ich súčasnom rozsahu niekoľkonásobne prevyšuje predpokladané náklady na stálych pracovníkov-odborníkov, s presne vymedzenou pracovnou náplňou, u ktorých by bola možnosť brania v celom rozsahu na zodpovednosť za vykonanú prácu. Pri značne väčších SBD bude možné vytvoriť údržbárske strediská pre drobnú a bežnú údržbu, čo sa má prejaviť jednak v nedokladnom vykonaní potrebných opráv, jednak v ich znížení, pretože sa budú hradiť iba mzdy pracovníkov a hodnota použitého materiálu. Pre rozsiahlejšie údržbárske práce sa vytvárajú aj potrebnou mechanizáciou vybavené podniky Družbyt a Družstav, ktoré sú už v prevádzke v Bratislave, Nitre, Prešove a v Košiciach. Vo väčších družstvách bude možná účinnejšia kontrola, poriadok.

Proces integrácie, zlučovania bytových družstiev, je po starostlivej príprave jednou z hlavných otázok výročných členských schôdzí SBD, ktoré práve prebiehajú a ktoré sa majú skončiť do záveru júna. Na základe vykonanej analýzy sa predpokladá, že sa z doterajších 754 bytových družstiev vytvorí spojením asi 120 ekonomicky silnejších celkov, s náležitosťami, o ktorých už bola reč. V samotnej Bratislave prepočty i miestne podmienky ukazujú, ako najvýhodnejšie zlúčenie doterajších 96 bytových družstiev do desiatich, v Západoslovenskom kraji vytvorenie 36 silných družstiev z doterajších 269, v Stredoslovenskom 26 zo 157 a vo Východoslovenskom kraji 45 družstiev z doterajších 232.

Z doterajšieho priebehu výročných členských schôdzí SBD vyplýva, že družstevníci zväčša chápu všestrannú užitočnosť družstevnej integrácie a vyslovujú s ňou súhlas. Najďalej v zlučovaní bytových družstiev sú v Košiciach, kde vytvárajú štyri družstvá, v územnej zhode s mestskými obvodmi. V Stredoslovenskom kraji sa už vytvorili dve celookresné bytové družstvá — v Rimavskej Sobote zo siedmich a v Martine z deviatich SBD. V týchto dňoch sa pripravuje vytvorenie celookresného družstva aj vo Zvolenskom okrese a v Nitre silného družstva, ktoré bude mať 7500 členov. V Západoslovenskom kraji do záveru mája 138 výročných schôdzí SBD sa vyslovilo za zlúčenie s ďalšími.

V súvislosti so zámerom vytvoriť veľké, najmä celookresné družstvá sa miestami vyslovujú obavy, či predstavenstvo družstva z okresného sídla bude dosť pružne riadiť aj tie časti družstva, ktoré sú vzdialené dvadsať i viac kilometrov. Treba jasne povedať, že v takýchto prípadoch sa vo vzdialenejších miestach vytvoria domové samosprávy s mnohými právomocami doterajších predstavenstiev — s rozhodovacou a kontrolnou, pričom výkon rozhodnutí bude prevažne zabezpečovať kvalifikovaný aparát nových, veľkých SBD.

Doteraz sa už zišli takmer tri štvrtiny výročných schôdzí bytových družstiev, zvyšok sa má realizovať do záveru júna, keď končia svoju činnosť aj okresné zväzy bytových družstiev. Po ustanovujúcich krajských konferenciách sa vytvoria ešte v tomto roku krajské zväzy SBD a na jar budúceho roku sa ráta s celoslovenským zjazdom SBD, ktorý završí prestavbu bytového družstevníctva na Slovensku. Dovtedy, prirodzene, by sa mal aj v družstevnej základni v podstate deviť proces integrácie, vytvárania väčších stavebných bytových družstiev.

JAROSLAV MEŠKO

DNES ZÁSKOLÁK — ZAJTRA ABSENTÉR

Vo výkladoch obchodov už pár dní vidieť maturitné tablá. Na robrčku rodičovských starostí sa na vrchnú priečku posunula otázka, s akým prospechom ich dieťa skončí tento školský rok. Úroveň vedomostí žiakov sa vďaka mnohým komplexným opatreniam nepochybne zvýšila. Oproti minulému školskému roku, keď na základných deväťročných školách na Slovensku neprospelo 5,7 % žiakov, teda prakticky každý dvadsiaty a vo Východoslovenskom kraji dokonca každý pätnásty, možno očakávať vcelku výsledky lepšie. Pravda, i v tomto školskom roku prospech žiakov negatívne ovplyvní ich pretrvávajúca dosť vysoká absencia z vyučovania.

Napríklad už za prvý polrok tohto školského roku pripadalo na žiaka ZDŠ na Slovensku 28 zameškaných vyučovacích hodín a na cigánskeho žiaka dokonca 77,5. Neospravedlnenú absenciu nad 70 hodín vykazovalo už za prvý školský polrok 7423 detí cigánskeho pôvodu. A v druhom polroku sa stav nijako podstatne nezlepšil. Ako vážny problém sa ukázalo aj zabezpečenie pravidelnej dochádzky napríklad v okresoch Čadca, Dolný Kubín, Banská Bystrica, Lučenec a v ďalších, teda v okresoch s dosť rozptýleným osídlením a s väčším počtom jednotlivo hospodáriacich roľníkov. Vyučovacie výsledky na ZDŠ negatívne ovplyvňuje chýbajúca kvalifikácia učiteľov v niektorých okresoch, stále ešte vysoká smennosť vyučovania — celoslovenská takmer 20 %, i pomerne značný počet málotriednych škôl, keď jedno až trojtriedne školy navštevuje v tomto roku na Slovensku 13,5 % žiakov.

Pravda, najvýraznejší problém je záškoláctvo detí. Pritom MNV len veľmi benevolentne realizujú sankčné opatrenia na zabezpečenie školskej dochádzky, keď z vyrubených finančných pokút rodičom sa zaplatí len každá piata.

Záškoláctvo treba však vidieť aj v širších súvislostiach. Obrazne povedané — dnes je to záškolák, zajtra absentér, flákač, notorický vymeškávač pracovných smien. A absencia nás stojí ročne v priamych nákladoch, i v prepočítaní stratenej produkcie okolo osem miliárd korún. Len na Slovensku.

JÁN KOMEŠ

Kľúčová otázka v riešení problémov cigánskeho obyvateľstva

Zaradiť každého Cigánov do práce

Bratislava (jar) — Československo so štyrmi miliónmi občanmi cigánskeho pôvodu, z ktorých na Slovensku žije takmer 130 000, je jedinou z krajín s relatívne najväčším počtom Cigánov na svete. S touto skutočnosťou je spojených nemálo problémov. Ako sa riešia a budú ďalej riešiť — o tom rokoval včera celoslovenský aktív predsedov a tajomníkov komisií rád KNV a ONV pre otázky cigánskeho obyvateľstva, ktorý sa zišiel v Bratislave.

Zúčastnil sa ho predseda vládnej komisie pre otázky cigánskeho obyvateľstva minister Dezider Krocsány, vedúci oddelenia ÚV KSS dr. Stanislav Dudášek, námestníci ministrov zo zainteresovaných rezortov a predstavitelia spoločenských organizácií.

Minister Krocsány v úvode svojho vystúpenia konštatoval, že sa oneskoruje ustanovovanie komisií MsNV a MNV pre otázky cigánskeho obyvateľstva. Za posledných päť rokov nastúpilo do riadneho pracovného procesu na Slovensku 24 000 Cigánov a vyše 3000 cigánskych chlapcov a dievčat do učebného pomeru. Stále však zostáva nezaradených do práce okolo 5000 mužov, ktorým vek ani zdravotný stav nebráni pravidelne pracovať. Zapojiť ich do pracovného pomeru ešte v priebehu tohto roku — ak treba, aj s použitím dôraznejších opatrení, ktoré umožňuje zákon — označil minister Krocsány za prvoradú úlohu. Z pracovného dorastu cigánskeho pôvodu zostáva každoročne na Slovensku 1400—1500 chlapcov nerozmiestených pre ďalšiu prípravu na povolanie, najmä pre nedostatočné školské vzdelanie a nezáujem rodičov. Východiskom bude ich zaraďovanie do záučného pomeru v skupinách po 20—25 žiakoch. Pre nedostatok kapacít len 10 percent cigánskych detí sa prostredníctvom materských škôl pripravuje na nástup do ZDŠ. Už sa začali a budú sa pre ne stavať drevené MŠ.

Minister Krocsány sa kriticky zaoberal zlou školskou dochádzkou žiakov z cigánskych rodín a žiadal dôsledne dodržiavať pravidlo, že materský príspevok sa má poskytovať len tým matkám, ktoré sa starajú o riadnu školskú dochádzku svojich detí. Hovoril aj o bytovom probléme cigánskych obyvateľov, kde sa upustilo od kategorického likvidovania všetkých cigánskych osád a ide sa aj cestou ich lepšieho vybavenia. Kritizoval vyskytujúcu sa diskrimináciu zo strany niektorých národných výborov, odmietajúcich prideliť stavebný pozemok a dať stavebné povolenie cigánskym rodinám v obciach. Kritizoval aj nedostatočne prejavený záujem niektorých závodov o cigánskych pracovníkov, keď sa dokonca vyskytli prípady, že žiadali zníženie plánu práce, ak zamestnávajú aj občanov cigánskeho pôvodu.

Po bohatej diskusii aktív orientoval najmä na dôsledné zaraďovanie cigánskeho obyvateľstva do práce, zintenzívnenie osvetovej činnosti medzi nim, na starostlivosť o školskú dochádzku a vhodné riešenie bytového problému v rámci celkovej akulturizácie cigánskeho obyvateľstva.

PRAVDA, 8. júna 1972, str. 5. 6(128)XV

SVETONÁZOROVÁ PROPAGANDA a jej MIESTO V NAŠEJ SPOLOČNOSTI

XIV. zjazd našej strany vytýčil dôležité úlohy aj v oblasti svetonázorovej výchovy. Aby sme mohli tieto úlohy účinnejšie plniť, pozvali sme do redakcie zodpovedných pracovníkov z oblasti ideologického frontu na krátku besedu o problémoch svetonázorovej propagandy. Na besede sa zúčastnili: dr. Peter Prusák, CSc., pracovník ÚV KSS, dr. Felix Vašečka, CSc., riaditeľ ÚVA SAV, doc. dr. František Kubovič, CSc., pracovník ÚML UK, Ľudmila Melišová, riaditeľka ZDŠ R. Jašíka v Nitre.

Ako hodnotíte zameranie a miesto svetonázorovej propagandy v celkovom výchovnom systéme a aký priestor v nej prináleží vedecko-ateistickej propagande?

Dr. Vašečka: Pokiaľ ide o svetonázorovú výchovu, lepšie o premenu spoločenského vedomia v socialistickej spoločnosti, urobilo sa veľa práce. Naša prax potvrdzuje marxistickú tézu, že „spoločenské bytie určuje spoločenské vedomie". Pod vplyvom socialistického budovania, zmenou spoločenského bytia, tým, že pracujúci sú osobne zaangažovaní na výstavbe spoločnosti, odstraňujú sa sociálne i gnozeologické korene náboženstva. U nás sa už mnoho ľudí rozišlo s náboženstvom. Možno povedať s Engelsom, že „ateizmus je pre nich prekonanou etapou". Žijú a myslia v reálnom svete, a preto sú materialistami. Sociologické výskumy hovoria, že ešte neveľká polovica obyvateľstva zotrváva na základoch idealistických, náboženských svetonázorov. Mnoho z tých, čo sa v procese socialistickej výstavby rozišli s náboženstvom a stali sa materialistami, ešte nevedia svoj svetonázor formulovať. Ich životné postoje zodpovedajú materialistickému svetonázoru. Socialistická výchova má úlohu urobiť z týchto ľudí uvedomelých nositeľov materialistického svetonázoru.

U ďalšej časti statočne pracujúcich tento proces prevýchovy prebieha. Sú to ľudia zaangažovaní na výstavbe socialistickej spoločnosti. Svojou každodennou prácou napĺňajú program výstavby, vytýčený komunistickou stranou, oboznamujú sa aj s filozofickými základmi marxisticko-leninskej strany. Tu je dôležité, aby sme tento proces podporili a aby sme im poskytovali argumenty, ktoré im pomôžu vyrovnať sa s náboženstvom. Ďalšia skupina ľudí sa ešte s náboženstvom nerozišla. No proces odpútavania sa od náboženstva, typickej formy idealistického svetonázoru, ktorá je v rozpore s vládnucou ideológiou socialistickej spoločnosti, aj u týchto ľudí pokračuje. Prejavuje sa to v tom, že u podstatnej časti sú cirkevné autority pre nich len náboženskými autoritami a prestali byť autoritami politickými. Tu treba proces prevýchovy podporovať tým, že dôsledne aplikujeme ústavnú zásadu slobody vyznania, zásadu, že náboženstvo je súkromnou záležitosťou občana v pomere k štátu. Na základe budovateľských úspechov v oblasti ekonomiky, kultúry, na základe osobnej zaangažovanosti na prestavbe spoločnosti nadobúda pracujúci záujem aj o ideologické základy tej spoločnosti, ktorá program nastolila a vedie.

Z toho vyplýva, že propaganda, ktorú robíme, zapadá do celkového nášho snaženia?

Dr. Vašečka: Môžeme to nielen povedať, ale treba povedať ešte jednu vec. Keď som hovoril o troch kategóriách ľudí, mal som na mysli ľudí dospelých, ktorí sú už v produktívnej praxi. Osobitnou kategóriou je otázka mládeže, ktorá je v škole vychovávaná v duchu vedeckého marxistického svetonázoru. Táto mládež nežije izolovane, ale v spoločnosti, ktorá je na prechode od kapitalizmu ku komunizmu. Je ovplyvňovaná rodinou, v ktorej žije, ale i školou, ktorá dáva vedomosti, no i vychováva. Vychováva však aj rodina. A rodina si je nie v každom prípade vedomá toho, že je dôležité, aby dieťa bolo vychovávané jednoznačne v duchu materialistického vedeckého svetonázoru. Ide o to, aby sme vedeli pôsobiť na rodičov v tom zmysle, aby škole neprekážali vo výchove k materialistickému svetonáhľadu. Veľmi nám tiež záleží, aby pedagógovia nemali dvojaký tvár, aby osobným príkladom nenarúšali to, čo učia v škole.

Súdr. Melišová: Pochopiteľne, prvoradú úlohu pri výchove vedeckého svetonázoru má škola. Pri propagácii vedeckého svetonázoru akoby nám chýbali iné zložky. Ateistická výchova, ktorá sa na škole sprostredkuje, by mala byť vyvrcholením ostatných zložiek vedeckého svetového názoru. Mám na mysli to, že každý, kto si postupne osvojí vedecký svetový názor, musí sa dostať k ateistickému názoru prostredníctvom rôznych vied: prírodných, spoločenských. Na školách sa často svetonázor redukuje len na ateistickú výchovu. Propaganda by sa mala upriamovať aj na iné zložky svetonázoru, mala by byť komplexná. Od učiteľa požadujeme, aby zhoda medzi výchovou a vyučovaním bola stopercentná. Preto by bolo ešte viac treba zdôrazňovať, aby si každý učiteľ stavал výchovný cieľ súbežne s vyučovaním.

Dr. Kubovič: Chcem naviazať na dr. Vašečku i s. riaditeľku. Dialektický proces v oblasti vedomia nie je nejaký hmotateľný, má mnoho podôb a prejavov. Už Lenin hovoril, že pracujúci človek je od prírody praktickým materialistom. Táto téza je veľmi pravdivá. V praktickom živote prevažná väčšina ľudí, i veriacich, sú dôslednými materialistami. Viažu sa na reálny svet, z neho vychádzajú a na ňom stavajú svoje životné perspektívy atď. To má pre nás veľký význam vzhľadom na našu prácu medzi rôznymi vrstvami pracujúcich. Praktickým materialistom je človek stále. No pod rôznymi vplyvmi, ako napríklad ro-

dina, tradícia, výchova, nedostatok možností nemôže sa prepracovať až k uvedomelému ateizmu. Otázka osvojenia si vedeckého svetového názoru predpokladá osvojiť si mnohé problémy teoretické, zložité, v oblasti politiky, ideológie. Formovať vedecký svetový názor znamená získavať mnoho poznatkov o podstate javov v prírode a spoločnosti. Tam by nám mali pomáhať všetky prostriedky propagandy, výuky, výchovy a všetky škály vplyvov, odstupňované podľa prostredia.

Ak akým smerom by sa konkrétne mala zamerať naša propaganda?

Dr. Prusák: Výsledky, ktoré sme dosiahli za dvadsať rokov našej výchovy, sú obrovské, z nich plynie náš optimizmus. Žiadna skepsa ani defenzívnosť tu nemá miesta. Pravda, v porovnaní s niektorými socialistickými krajinami, i s Českou socialistickou republikou, trochu zaostávame. No musíme vidieť náš historický vývoj, špecifiká. Po roku 1945 sme zdedili na Slovensku relatívne silnejšiu religiozitu. Naviac v šesťdesiatych rokoch, prakticky od r. 1964, sme podcenili a zanedbali svetonázorovú výchovu. Dali sme priestor k dispozícii ideologickým odporcom, ktorí ho začali vypĺňať zo svojich pozícií. Na našich skúsenostiach sa plne potvrdilo Leninovo heslo: Keď nepracujeme my, pracuje niekto iný. Vzhľadom na situáciu v 1968. roku a predtým hlavné úlohy vo svetonázorovej výchove stanovujú materiály XIV. zjazdu KSČ a zjazdu KSS. Konkrétne sa tam hovorí, že hlavnou úlohou je svetonázorová výchova. Zdôrazňuje sa predovšetkým pozitívna stránka, osvojovanie si marxizmu-leninizmu, pravda nielen ako súhrn poznatkov, ale aj ako socialistických ideálov, v ktorých sa prejavuje angažovanosť, politická spätosť s úlohami, teraz konkrétne s ekonomickými. Socialistický človek bez ideálov je politicky neangažovaný. V tomto zmysle pred nami vystupuje spätosť svetonázoru s úlohami, ktoré pred nás vytýčil XIV. zjazd. Treba tiež zdôrazniť ďalšie zložky, ako normy a hodnoty socialistickej morálky, socialistické vlastenectvo, proletársky internacionalizmus, vzťah k práci, medziľudské vzťahy, slovom celý socialistický štýl života, na čo sa často zabúda, čo potom zapríčiňuje, že vznikajú určité problémy, najmä medzi mládežou. Všetky tieto zložky by sme mali vziať do ohľadu a pozitívnu stránku zvýrazňovať, i keď súčasne s rozvojom marxizmu sa predpokladá rozvoj boja proti náboženstvu a rôznym iným formám mystiky.

Ozývajú sa hlasy, ktoré našu propagandu považujú za nepotrebnú. Ako na to reagovať?

Dr. Vašečka: Nám ide o stavbu pozitívneho programu. Ide nám o ateizmus, ktorý je organickou súčasťou materialistického vedeckého svetonázoru, jeho výsledkom. Ide nám teda o to, aby sme metódou názorného presviedčania pracujúcich veriacich nadväzovali s nimi kontakty. V tejto súvislosti je na mieste citát z Lenina, ktorý hovorí: „Jednota skutočne revolučného boja utláčaných tried za vytvorenie raja na zemi je pre nás dôležitejšia ako jednota náhľadov proletárov o raji v nebi." Teda my pracujúcim metódou názorného presviedčania pomáhame v boji za vyšší stupeň vlastného uvedomenia. Človek, zoangažovaný na ekonomickej prestavbe spoločnosti, má záujem o ideologické základy strany, ktorá postavila taký program, o ktorý on má životný záujem. Vedúca sila spoločnosti, komunistická strana, by nemohla postaviť takýto program, keby nestála na základe vedeckého svetonázoru.

Dr. Kubovič: Ide o to, že buržoázny ateizmus je pre nás nebezpečný tým, že aj uráža náboženské cítenie.

Dr. Vašečka: Buržoázny ateista považuje náboženstvo za výsledok stretnutia podvodníka s hlupákom. Je to urážanie veriaceho človeka. My hovoríme o sociálnych a gnozeologických koreňoch vzniku náboženstva.

Dr. Kubovič: To je typické pre buržoázny ateizmus. Je to myšlienkový prúd, ktorý je podporovaný v kapitalistickom svete. Svojimi postojmi vlastne pomáha klerikálnym organizáciám upevňovať si pozície. Preto má pre kapitalizmus veľký význam. Buržoázny ateizmus je dobová záležitosť. Vychádzal z nesprávneho základného náhľadu na všetky otázky, teda i na náboženskú, ktorej príčinu primárne kládol len do oblasti vedomia, nie do oblasti sociálnych vzťahov spoločnosti. V tom je veľký rozdiel medzi vedeckým a buržoáznym ateizmom. Buržoázia využíva náboženstvo na upevňovanie vlastného spoločenského poriadku, náboženstvo plní úlohu opia ľudu v prospech buržoázie. V kapitalistickej spoločnosti je pracujúci stále exploatovaný. Odmena, ktorú za to dostáva, nemôže uspokojiť jeho životné nároky. Má množstvo problémov, ktoré nevie vyriešiť, lebo spoločenský poriadok mu v tom bráni. Aby sa nedostával do stavov zúfalstva, bezvýchodiskovosti, aby sa ľahšie rozsilňoval prvok revolučnosti, je úlohou náboženstva psychický prvok revolučnosti odpútavať do oblasti nadprirodzena, kde už nie je nebezpečný spoločenskému poriadku. U nás sa prostý pracujúci človek do takýchto situácií nedostáva. Štát nepotrebuje takúto funkciu žiadneho náboženstva, pretože on sám sa rozhodol, a to bol cieľ jeho snaženia, vyriešiť sociálnu otázku. Pravda, sú tu ešte rôzne príčiny, napríklad psychologické, a iné, ktoré udržiavajú náboženstvo, no máme snahu tieto príčiny riešiť. Náš štát má však svoje dimenzie, možnosti. Mnohé problémy nemôže riešiť hneď, ale postupne. Dôležité je vedieť tieto veci vyvažovať. Kto vidí príčiny pretrvávania náboženstva iba v oblasti myšlienkovej, môže prevádzať [illegible] opatrení. Podaktorí v oblasti prekonávania náboženstva sa snažia porovnávať naše postoje s praktikami buržoázneho ateizmu. Mali sme, ako by sme prešli k nejakým tvrdým útokom. Vedúci ateizmus sa k takýmto praktikám nemôže [illegible] preto vie, že hlavné príčiny náboženstva sú v sociálnej oblasti, a preto základné [illegible] idú týmto smerom. Pravda, nespoliehame sa len na mechanické pôsobenie ekonomiky, ale dopĺňame ekonomické pôsobenie uvedomelou propagandou a výchovou, ktorá sa sociálnymi opatreniami vytvára [illegible] istotu a tá je schopná vytvoriť priaznivé podmienky pre postupné prekonávanie náboženstva. Treba povedať, že každá náboženská organizácia má množstvo prostriedkov ako pôsobiť na vedomie pracujúcich. Štát ich propagandistického zariadenia je u nás pomerne husté. Proti tejto činnosti sa nerobili žiadne opatrenia. Robilo sa a budú sa robiť iba v tom smere, ak táto činnosť prerastala do činnosti politickej, ktorá by chcela zneužívať náboženské cítenie.

Dr. Vašečka: V otázkach prevýchovy sa nemožno spoliehať na živelné pôsobenie základne na nadstavbu. Každá organizovaná spoločnosť vedome pôsobila, aby nadstavba pomáhala upevňovať spoločenskú základňu. Máme záujem, aby zaostávanie nadstavby bolo čosove čo najmenšie, pretože ono spätne pôsobí na základňu. Preto naša spoločnosť venuje pozornosť výchove a prevýchove pracujúcich. Keby to tak nebolo, robili by sme politiku proti pracujúcemu človekovi, ktorý je zoangažovaný na upevňovaní socialistickej základne.

Podľa toho pri výchove verejnosti má denná tlač svoj význam a je opodstatnená, keď s takýmito materiálmi vychádzame?

Dr. Prusák: V zmysle materiálov XIV. zjazdu strany o dokumentu, ktorý prerokovalo a schválilo PÚV KSS k svetonázorovej výchove, sa priamo ukladá všetkým zložkám a výchovným inštitúciám pod vedením strany najmä stranickej tlači, aby sa v tejto otázke angažovali oveľa viac ako v minulosti. Je to plne v línii prijatého dokumentu. Je správne, že sa stranícka tlač tomuto venuje a plní tak úlohy, vyplývajúce z dokumentu.

Ešte by som dodal, že tu treba rozlišovať otázku politickú a ideologickú. Proti reakčnej politickej činnosti sa vždy oprávnene použili mocenské prostriedky. V oblasti ideologickej používanie mocenských zásahov nie je žiaduce.

Dr. Kubovič: Funkcia tlače je veľmi dôležitá, pretože tlač sa dostáva takmer všade. Dnes každý číta noviny. Bolo by chybou, keby sme sa nesnažili náš vedecký pravdivý svetonázor šíriť i týmito prostriedkami, ktoré majú na oblasť vedomia veľkú účinnosť. Navrhujem, aby sa povedľa náročných článkov písali i články jednoduchšie, kde by sa veci viac priblížili pochopu prostého čitateľa, v ktorých by sa rozoberal iba jeden problém z tých, čo hýbu vedomím ľudí.

V oblasti školy je veľmi dôležitá väzba s rodinou. Ak je narušovaná školská výchova výchovou v rodine, nastáva určitá kritická situácia, o ktorej sa začiatkom februára písalo i v Pravde, ktorá môže mať pre človeka dozvuky na celý život. Zachová sa tu určitá rozpoltenosť, a ak jedinec nenájde dosť síl a možností sám si veci dať do poriadku, nastáva u neho prakticky dosť ťažko riešiteľná situácia. Práve tom máme čo hovoriť cestou tlače, rozhlasu, televízie. V škole je dôležitá určitá diferencovanosť v prístupe k žiakom. Deťom z rodín, ktorá sú nestoja plne na pozíciách školy, by sa mal učiteľ obzvlášť venovať, pravda tak, aby rodičia videli, že postoj voči nim je priateľský.

s. Mešišová: U nás je už veľká väčšina žiakov, ktorí nenavštevujú žiadne náboženské úkony. Je to výsledok toho, že myšlienky vedeckého svetonázoru prenikli do vedomia rodičov. Učiteľ na škole musí diferencovať v smere negatívnom i pozitívnom. Musí taktným spôsobom ovplyvňovať to, čo si žiak vo vedomí prináša z rodiny. Vhodné sú na to predmety spoločenských i prírodných vied. Je naliehavou požiadavkou voči učiteľovi, aby vedel diferencovať, aby poznal rodičov, prostredie a podľa toho aby vyberal metódy pôsobenia. Škola by mala klásť väčší akcent na triednosť vo vyučovaní a na postavenie vzťahu k našej spoločnosti a k tomu, čo táto spoločnosť vytvorila.

Dr. Vašečka: Učiteľia majú mimoriadne zodpovedné poslanie a postavenie. Vážim si školských pracovníkov, ktorí hovoria o veciach pravdivo. Skresľovanie situácie škodí našej veci. V školskej práci sa úroda žne až po rokoch.

Keď rodičia vidia, že škola vychováva dobrých ľudí, neprekáža im, že nevychováva nábožensky. Rodičia chcú mať poriadne deti. Škola si, ak to robí, získava prirodzenú silnú autoritu, rodičia ju podporujú aj vo výchove k vedeckému svetonázoru, ktorý je dôsledne ateistický.

Dr. Prusák: Ide o výchovu mladej generácie a z toho hľadiska nám nemôže byť ľahostajný svetonázor učiteľa. Túto otázku stavíme pre učiteľa principiálne. Niektorí učitelia tu majú nejasnosti. Treba povedať, že učiteľ reprezentuje našu socialistickú školu a tam nie je svetonázor jeho súkromnou záležitosťou. Ich postoje nám nemôžu byť ľahostajné. Nejasnosť v svetonázore vplýva na politické postoje, čo sa ukázalo i v 1968. roku.

Dr. Vašečka: To je otázka kvalifikácie. Komenský hovorí, že vychovávať môže ten, kto vie, chce a môže. Človek, ktorý nechce určité veci robiť, nemá ani potrebnú kvalifikáciu.

Učiteľ u nás má mať kvalifikáciu na výchovu v duchu vedeckého svetonázoru. Keď to nevie alebo nechce robiť, nemá kvalifikáciu.

O konkrétnych formách svetonázorovej výchovy chce niečo povedať s. riaditeľka.

Súdr. Mešišová: Na škole sme žiadali od učiteľa, aby v predmetoch dôkladne vytyčoval a plnil výchovný cieľ. Túto otázku sledovalo celé vedenie školy. Prostredníctvom vnútrostranického vzdelávania sa svetonázorové problémy dôkladne preberali. Ide nám o to, aby sa vedomosti aj prakticky a so zápalom použili.

Aj rodičov sme zapojili. Aktív rodičov pracoval paralelne s učiteľmi, takže verejnosť mohla vidieť, že svetonázorová výchova nie je len vecou učiteľov. Máme dobrý rodičovský aktív, ktorý nám účinne pomáha.

Ako by mala naša propaganda vyzerať vo verejnosti?

Dr. Prusák: Vo verejnosti treba postupovať diferencovane podľa konkrétneho prostredia. Inak sa bude postupovať na dedine, tam je kultúrno-osvetová prevýchovná práca veľmi dôležitá. U ľudí musíme vyvolať vnútornú potrebu siahnuť po knihe, zašportovať si a pod.

Z hľadiska súčasnej situácie treba voliť aj inú argumentáciu. Naša argumentácia musí byť pružná a brať do ohľadu úroveň poslucháčov.

Je možnosť, aby smu svetonázorovou propagandou mohli podporiť rozvoj ekonomický?

Dr. Prusák: Tieto veci sú veľmi sprostredkované. Svetonázor okrem súhrnu poznatkov zahŕňa aj ideály. Bez ideálov ostáva holý individualizmus, ktorý vedie k izolácii od spoločnosti a od toho je ľahká cesta k nesprávnym politickým postojom. V tom zmysle musíme vidieť význam svetonázorovej výchovy.

Dr. Kubovič: Človek, ktorý nestojí na pozíciách vedeckého svetonázoru, je spoločnosti dosť odcudzený. Chýba mu nadšenie, angažovanosť. Prepadá egoizmu. Z toho aspektu si možno vysvetľovať tie negatívne javy, ako rozkrádanie socialistického vlastníctva a rôzne iné neduhy. Našim cieľom je dostať ľudí na pozície vedeckého svetonázoru a premeniť to na mohutnú silu angažovanosti v celej oblasti aj produktívnej práce, aby človek žil a radoval sa z úspechov a nedostatky aby ho mrzeli. Náš cieľ je dať človeku takéto zdravé sebavedomie.

Dr. Prusák: Náš vedecký ateizmus bol vždy spätý s revolučným hnutím. Vždy bol stranícky a angažovaný.

Naše riešenie svetonázorových problémov je v súlade s leninskými princípmi riešenia náboženskej otázky v socializme. Pri svetonázorovej výchove musíme postupovať tak, aby sa všetci pracujúci zapájali do riešenia úloh socialistickej výstavby.

Dr. Vašečka: Pracujúci, i veriaci, je stúpencom revolučnej premeny sveta. Naša výchova a propaganda má za cieľ, aby sme ukázali, že náboženská ideológia nedovoľuje chápať v plnej šírke podstatu úloh, pred ktorými socialistická spoločnosť stojí. Je v konečných dôsledkoch objektívne bránou podstatných spoločenských i ekonomických premien, ktoré jeho socialistická spoločnosť uskutočňuje.

Besedu viedol S. KUCHÁR

PRAVDA, 9. júna 1972, str. 2.

Sami proti sebe?

Rozvoj národného hospodárstva umožňuje poskytovať čím ďalej tým viac prostriedkov na ochranu a upevňovanie zdravia občanov. Pretože sa tiež v súlade s rastom národného dôchodku zvyšujú aj výdavky štátneho rozpočtu, venované na rozvoj zdravotníctva. Ide o to, aby sa tieto prostriedky vynakladali hospodárne, čo najefektívnejšie, aby plytvanie nimi nepriamo neviedlo — lebo aj to je možné — v mnohých prípadoch k zhoršeniu zdravotných výsledkov. Typickou oblasťou, kde sa nie dosť zodpovedný prístup zo strany zdravotníkov, ale tiež občanov môže prejaviť aj takto, je oblasť hospodárenia, predpisovania a užívania liekov.

Náklady na lieky a zdravotnícky materiál predstavujú vysokú položku v rozpočte na zdravotníctvo. Na Slovensku ide v súčasnosti o 600 miliónov korún ročne, teda v priemernom prepočítaní na občana zhruba o 150 korún, pričom táto rozpočtová položka rok čo rok narastá približne o desať percent. Určitý nárast spotreby liekov i nákladov na ne je napokon logický, lebo veď úzko súvisí s rozvojom zdravotníctva ako nevyhnutný dôsledok rozširovania počtu lôžok v zdravotníckych zariadeniach, skvalitňovania ambulantných služieb, zavádzania nových terapeutických postupov i preventívneho vyhľadávania chorôb. Pravda, v celej tejto oblasti pôsobí mnoho nežiaducich tendencií a návykov, ktorých dôsledkom je neužitočné zvyšovanie nákladov tohto druhu.

Za minulý rok sa na Slovensku prekročili rozpočtové náklady na lieky o 37 miliónov Kčs. Značná položka z nich predstavuje napríklad takmer zdvojnásobenie konzumu penicilínu v tabletách. Prečo? Pre nedisciplinovanosť mnohých pacientov, ktorí sa dôsledne nedržia pokynov lekára — tie im pri vydávaní lieku napokon znovu pripomína aj lekárnik— užívajú penicilín, ale aj iné lieky len dovtedy, kým im bezprostredné ťažkosti prejdú, nedoužívajú celú predpísanú dávku, čím pre budúcnosť znižujú účinnosť týchto liekov na svoj organizmus. To potom vedie k nevyhnutnosti zvyšovať dávky, čo sa negatívne prejavuje nielen v nákladoch, ale rozhodne to neosoží ani celkovému zdravotnému stavu občanov.

Zaužíval sa ďalej u nás zvyk — priam sa vytvorila taká atmosféra, že občan pokladá za nevyhnutnú náležitosť návštevy u lekára, že si od neho vždy odnáša recept, predpis na lieky. Aj zo strany mnohých lekárov sa takéto požiadavky benevolentne posudzujú, keď sa v ich uspokojení vidí ako účel aj psychologické pôsobenie na pacienta. Nie je to správne. A — prirodzene — už vonkoncom neúnosná je prax, vyjadrená otázkou na pacienta: „Tak čo vám mám predpísať?", ďalej predpisovanie liekov na ulici, v kaviarni bez osobného presvedčenia sa o správnosti práve takéhoto predpisu a práve v takomto množstve. Naviac značne rozšírené predpisovanie liekov „podľa známosti" a potom ich kooperujúcim stažuje prehľad vlastných obstarávajúcich lekárov. V poslednom období sa preto prijali niektoré obmedzujúce opatrenia na „ordinovanie" tohto druhu. Nechcem tu ďalej spomínať všeobecne známu občiansku prax hromadenia liekov v domácnostiach, najmä tých, čo sa získavajú na predpis. V lekárňach sú uskladnené lepšie, odborne a hlavne nevychádzajú nazmar.

Vysoká je u nás spotreba aj voľne predávaných liekov. Ide najmä o rozličné tablety proti bolestiam, utišujúce lieky, antiperetiká a antiastmatiká. Približne polovica liekov sa predáva za hotové. Od predaja liekov sa sľubovalo aj obmedzenie ich konzumu: Nedopadlo to tak. Za rok 1970 sa napríklad na Slovensku spotrebovalo 3,8 milióna tabliet Dinylu, za minulý rok sa jeho konzum bezprostredne priblížil k štyrom miliónom kusov. Penicilínu v tabletách sa vlani užilo 2,2 milióna kusov, Algeny 4,3 milióna tabliet atď. Samoliečba tohto druhu, nákup a užívanie týchto a podobných liekov podľa laického uváženia, v nerozumných množstvách sa neraz končí v nemocnici. Privelké dávky, pričasté užívanie, motivované návykom na určitý liek môže mať negatívny vplyv na krvný obraz, centrálny nervový systém, činnosť obličiek, pečene a ďalších orgánov. Kontrola predpisovania určitých liekov s možnosťou návyku, napríklad Algonu, Dexfonmetrazínu a ďalších sa preto podstatne sprísnila. V záujme pacientov.

Ak teda lekár nie vždy predpíše žiadaný liek, nie je to preto, že by nedopriał, že „šetrí". Celoslovenský ročný priemer predpísaných liekov na jedno lekárske miesto — 73 114 Kčs nijako obzvlášťne šetrenie nesignalizuje. Náklady na lieky a zdravotný materiál v Krajskom ústave národného zdravia v Bratislave robia napríklad okolo 7,5 milióna Kčs ročne, v mestskom ústave skoro 32 mil., a v OÚNZ na Slovensku sa za minulý rok na tento účel čerpalo 382 miliónov Kčs.

Spoločnosti nemôže byť jedno, či sa takéto položky vynakladajú efektívne, či nesú plný osoh. Preto sa celej oblasti farmakoterapie venuje v poslednom období zvýšená pozornosť. Pravda, dôkladne sa zamyslieť nad celou touto citlivou problematikou aj z hľadísk svojich prejavovaných požiadaviek a postojov by sa mali aj sami občania. Aby ich konanie nebolo napokon na škodu im samým.

JÁN KOMEŠ

PRAVDA, 10. júna 1972, str. 2.

NEMÁME, A PREDSA PLYTVÁME

Podľa prepočtov stúpne spotreba jaderných krmív v našom poľnohospodárstve v poslednom roku tejto päťročnice v porovnaní s rokom 1960 o 3,5 mil. ton. Tento prudký rast spotreby krmív však nezodpovedá doterajším výsledkom v živočíšnej výrobe. Ako zlá epidémia sa rozšíril v poľnohospodárskych podnikoch zlozvyk dobýjať každý cieľ v živočíšnej výrobe takmer výlučne väčšími množstvami jaderných krmív. Napríklad pre roľníkov nie je žiadnym tajomstvom, že možno nadojiť od kravy za rok 2500 litrov mlieka aj bez toho, aby dostávala čo len smietku jaderných krmív. Napriek tomu v našich veľkochovoch každý liter mlieka už pri takejto úžitkovosti vyvažujeme dojniciam v kŕmnych dávkach 30—40 dkg jaderných krmív. To svedčí o tom, že mnohí zootechnici si veľa nepotrpia na hospodárnosť, resp. pri riešení problémov, súvisiacich so zvyšovaním úžitkovosti hospodárskych zvierat, volia najradšej iba, obrazne povedané, zbrane najťažšieho kalibru. Pravda, to sú aj najdrahšie zbrane a navyše nedokážeme si ich sami ani dostatok vyrobiť. To samo osebe jasne vraví, že touto cestou dalej lísť nemôžeme a ani nesmieme, pretože okrem premrštených nákladov v živočíšnej výrobe sa tým rozrastajú aj naše starosti pri riešení obilného problému.

Na akútnosť nebezpečenstva, ktoré z toho vyplýva pre naše národné hospodárstvo, zameral pozornosť celej našej verejnosti XIV. zjazd KSČ a naň nadväzujúce tohtoročné apríľové plenárne zasadnutia ÚV KSČ a ÚV KSS, ako aj VIII. celoštátny zjazd JRD. Z tribún týchto rokovaní odznelo veľa podnetných návrhov, akými cestami sa musí uberať naše socialistické poľnohospodárstvo, aby sme dosiahli za vložené prostriedky do tohto výrobného odvetvia adekvátne výsledky.

Konkrétnym receptom na šetrenie jaderných krmív sú príklady z poľnohospodárskych podnikov, v ktorých sa začali lepšie starať o dorábanie kvalitých objemových krmív. Napríklad v JRD Bradlo v okrese Jihlava intenzívnym ošetrovaním lúk a pasienkov dosiahli úrodu sena priemerne 60 q z jedného hektára lúk. To im umožňuje chovať v prepočte na 100 ha poľnohospodárskej pôdy až 112 kusov hovädzieho dobytka. Družstvo hospodári v 600-metrovej nadmorskej výške. Takýchto príkladov, žiaľ, máme zatiaľ v našom poľnohospodárstve iba ako šafránu. Pritom v celoštátnom meradle máme približne 700 000—800 000 hektárov lúk a pasienkov, ktoré možno intenzívne využívať. Z toho najmenej 300 000 hektárov by mohlo dať takýto úžitok i tohto roku.

Možno niekto povie, že oveľa viac rezerv ako na lúkach a pasienkoch sa zatiaľ skrýva, pokiaľ ide o šetrenie jadrom, v súčasnej technológii vo výrobe kŕmnych zmesí. Nepopierame, aj tu máme rezervy. No, žiaľ, ich využitie limitujú ťažkosti pri obstarávaní vhodných komponentov do kŕmnych zmesí, ktoré si nevieme doma vyrobiť, lebo nám chýbajú potrebné suroviny. Inými slovami, rezervy v tomto smere limitujú v prevážnej miere vzťahy v zahraničnom obchode, ktoré sú oveľa zložitejšie a ťažšie riešiteľné ako ktorýkoľvek problém súvisiaci s racionálnou výrobou objemových krmív. Tým nechceme povedať, že kvalita kŕmnych zmesí zostane nenapraviteľne na dnešnej úrovni. Naopak, v tomto smere vyvinie štát maximálne úsilie na uspokojenie potrieb poľnohospodárskej praxe.

Zostáva však neodškriepiteľnou pravdou, že šetrenie jadernými krmivami musí byť predovšetkým v pozornosti tých, čo ich zúžitkúvajú, teda v každom poľnohospodárskom podniku a menovite zootechnici by ich spotrebu ani na chvíľočku nemali púšťať zo zroteľa.

EDUARD FAŠUNG

PRAVDA, 12. júna 1972, str. 2.

11(128)XV

Únos československého lietadla zorganizovala banda povaľačov

ROZPRÁVAJÚ ÚČASTNÍCI TRAGICKÉHO LETU

Doterajšie ochranné bezpečnostné opatrenia na letiskách a v lietadlách nemôžu nikde na svete zabrániť únosom. Najúčinnejšou ochranou je vydávanie únoscov, zdôraznili pracovníci čs. bezpečnosti, keď v sobotu informovali pražských novinárov o doterajších výsledkoch vyšetrovania únosu lietadla OK ADN spoločnosti Slov-air typu L-410 turbolet, pri ktorom Lubomír Adamica, narodený v roku 1949, zrejme vodca bandy únoscov, zastrelil kapitána lietadla Jána Mičicu.

V 10-člennej skupine únoscov boli tri ženy, z nich jedna s malým dieťaťom. Všetci sú z Prahy vo veku od 18 do 24 rokov, väčšinou povaľači, niektorí už súdne trestaní. Nezaujímali sa o statočnú prácu a vyžívali sa v bigbítovej hudbe a v požívaní drog.

Lubomír Adamica začiatkom roku 1968 ilegálne opustil Československo a zdržiaval sa v NSR a v USA. V máji minulého roku sa vrátil do ČSSR. V protokole vtedy uviedol, že v emigrácii sa živil z príležitostnej práce a z podpôr. Navrátilcami z ilegálnej emigrácie sú aj Milan Trčka a Jiří Zoran. Trčka pôsobil v Rakúsku a v USA, Boran ilegálne opustil ČSSR dokonca dvakrát. Spolu s jiřím Vochomúrkom organizoval pre partiu — ako jej uznávaný hudobný znalec — spoločné zábavy v jednej diskotéke na Strahove. Vochomúrka má ročné dieťa s 18-ročnou Olgou Sotníckou a na hazardný podnik vzali dieťa so sebou.

Ďalším výtečníkom v partii je Jaromír Dvořák, štyrikrát súdne trestaný, ktorý dlhuje na výživnom pre svoje tri deti 20 000 Kčs. Niekoľkokrát trestaný bol i Jaromír Korbl. Oženil sa v Československu s Holanďankou, ktorá sa tohto roku v máji vrátila do vlasti. Bandu dopĺňa František Hanzlík, Alena Holzová a Alena Černá.

Z doterajšieho priebehu vyšetrovania vyplýva, že sa na únos dlhší čas pripravovali. V posledných mesiacoch niekoľkokrát použili letecké linky Praha—Mariánske Lázně a Alena Holzová sa 6. júna v mariánskolázeňskom Čeuoku vypytovala, či môže kúpiť väčší počet leteniek. Vo štvrtok 8. júna prišli k lietadlu, ktoré malo štartovať z Mariánskych Lázní do Prahy, a spolu s ďalšími cestujúcimi — vedúcim obchodnej prevádzky spoločnosti Slov-air JUDr. Ivanom Klementisom, hlavným konštruktérom lietadla L-410 turbolet Ing. Ladislavom Smrčkom z n. p. Let v Kunoviciach, maďarom iného Jozefom Jahnom z mestského stavebného podniku v Mariánskych Láznach a Jozefom Hrubým, študujúcim na strednej hotelovej škole v Mariánskych Láznach — zaujali miesta na palube lietadla. Podľa vyjadrenia zamestnancov letiska a spolucestujúcich vyzerali síce výstredne, na ich správaní ani konaní nebolo však nič podozrivého.

O priebehu tragického letu rozprávali v sobotu novinárom dr. Ivan Klementis: „Pri nástupe do lietadla som videl, že väčšina cestujúcich má dlhé vlasy a je oblečená športovo, nedbalo. Zrejme tvorili jednu partiu.

Asi 3 minút po štarte som počul, ako niekoľko osôb vstalo zo svojich miest. Okolo mňa prebehol vyšší mladík a vrhol sa zozadu na kapitána lietadla Jána Mičicu, ktorý sedel predo mnou. Ihneď som ho chytil okolo pása a snažil sa ho zozadu odtiahnuť od kapitánovho sedadla. Mladík sa otočil a prudkým úderom do tváre ma zrazil na sedadlo. Ďalšia osoba ma chytila okolo krku a začala škrtiť. V tomto zovretí ma držali až do príletu.

Keď ma zrazili a začali zozadu škrtiť, všimol som si, že útočník drží v ruke pištoľ. Vyhrážal sa mi, že ma zastrelí, ak sa pohnem. Potom sa bleskove otočil späť ku kapitánovi lietadla a po veľmi krátkom intervale zaznel výstrel.

Po výstrele kapitán lietadla Ján Mičica spadol na riadiacu páku a zo strelnej rany — niekoľko centimetrov pod ľavým uchom — silne krvácal. Druhý pilot Dominik Chrobák sa za tejto situácie zachoval veľmi statočne a rozvážne. Ihneď prevzal riadenie, pokojne a obozretne ďalej riadil lietadlo. Raneného kapitána pritiahol k sebe na kolená, jednou rukou sa mu snažil pomôcť, voľnou pilotoval.

Počas letu boli ešte zranení Ing. Ladislav Smrček a Josef Juhn, pretože sa zrejme bránili.

„Únoscovia sa nám vyhrážali," povedal ďalej dr. Klementis, „že nás postrieľajú, keby sme pristáli inde ako v západnom Nemecku. Vyhrážali sa, že zastrelia i druhého pilota a vyhlasovali, že im je všetko jedno, že oni sa do republiky nechcú vrátiť.

Po pristátí na neznámom letisku v NSR únoscovia povyskakovali z lietadla a bežali k budove letiska. Bežal som za nimi. Pri budove letiska som pozbadal jedného z civilov o privolanie lekára a polície, od neho som sa dozvedal, že sa nachádzame na letisku Aeroklubu vo Weidene. Únoscovia ma potom nútili, aby som otvoril nákladný priestor lietadla — mal som na sebe svoju uniformu Slov-airu — a vydal im batožiny. Nakoniec tento priestor sami otvorili.

Spolu s pilotom Chrobákom sme potom pomáhali postrelenému kapitánovi Mičicovi. Keď sme postreleného vyniesli z lietadla, všimli sme si, že Adamica a ďalší únoscovia utekajú do lesa nedaleko budovy letiska.

Medzitým privolaný lekár po zbežnej prehliadke raneného vyhlásil, že všetka pomoc je zbytočná, že pilot je najmenej 10 minút mŕtvy. Strelca strela mu preletela krčnou tepnou, krkom, dýchacími orgánmi a prešla šikmo telom.

Krátko nato prišlo asi 5 policajných áut. Informoval som policajného dôstojníka, že vraj

ešte s ďalším členom bandy utiekol do lesa. Západonemeckej polícii sa podarilo dvoch utekajúcich únoscov chytiť a zaistiť.

„Považujem tento únos," povedal dr. Ivan Klementis, „za jeden z najťažších zločinov. Páchatelia by mali byť odsúdení na najvyšší trest. Toto stanovisko som vyjadril aj západonemeckým orgánom na letisku vo Weidene."

„Únoscovia určite mali dve pištole," povedal spravodajcovi ČSTK najmladší z unesených, 19-ročný Josef Hrubý. „Videl som, že obidve pištole boli v akcii súčasne. Jednou pištoľou Adamica ohrozoval pilota Chrobáka a zároveň ďalší únosca mieril vzadu na zraneného Ing. Smrčka.

Okrem toho na polícii v Neustadte vrah Adamica a jeho spoločník, ktorý s ním utiekol z letiska do lesa, ma medzi vypočúvaním žiadali, aby som neprezradil, že viem o druhej pištoli, ktorú zahodili v lese."

„V lietadle sa všetko stalo znenazdajky," opisuje Josef Hrubý. „Bol to môj prvý let v živote, a tak som sa hneď od štartu pozeral z okienka." (Deň predtým, 7. júna, oslávil Josef Hrubý svoje 19. narodeniny a mamička mu dala peniaze na letenku, aby bol skôr doma.)

„Asi po 10 minútach sa v lietadle ozval nejaký šum. Obzriem sa a vidím, že na mňa ide jeden mladík s fľašou Coca-Coly. Asi preto, že som bol najmladší, nedostal som fľašou do hlavy, ako spolucestujúci Josef Jahn a Ing. Smrček.

Bol som celý rozklepaný. Únoscovia ma nútili, aby som kričal »My chceme žiť!« Tým chceli ovplyvniť pilota. Pre hluk nebolo mnoho počuť, a tak ma jeden z nich poslal, aby som to povedal pilotovi zblízka. Keď som sa však približil dopredu k Adamicovi, pohrozil mi pištoľou, takže som sa radšej rýchle vrátil na miesto."

„Po pristátí na letisku v NSR som videl," oznámil Josef Hrubý, „že Adamicov spoločník, ktorý s ním utiekol do lesa, sa pokúšal odcudziť jeden z troch mercedesov, čo stáli pri budove letiska. Nepodarilo sa mu však auto naštartovať.

Ich hlavnou starosťou po únose bolo, aby nebolí vydaní do ČSSR, kde by mali byť súdení." (ČSTK)

PRAVDA, 12. júna 1972, str. 2.

VEČERNÍK, 9. júna 1972, str. 2.

Oklamaný a zabudnutý

V argentínskom meste Coronel Suárez asi 500 kilometrov od Buenos Aires, žije na ulici San Martín celkom sám slepý chudobný a bezmocný sedemdesiatročný žid. Volá sa Lothar Hermann. Narodil sa v Nemecku.

Roku 1935 ho nacisti poslali do koncentračného tábora Dachau, no podarilo sa mu utiecť a emigroval do Argentíny. Od tej chvíle vzplanula v ňom nenávisť voči fašistom a voči Adolfovi Eichmannovi osobitne. Po vojne sa rozhodol Hermann so svojou dcérou sledovať stopu masového vraha Eichmanna, ktorý žil v Argentíne najprv pod menom Francisco Schmidt, neskôr ako Ricardo Klement. Hermann odhaľoval Eichmannovo maskovanie na vlastné náklady, zatiaľ čo izraelská výzvedná služba Šerut Mossad vynaša za dvanásť rokov bezvýsledne asi jeden milión dolárov na jeho chytenie.

Roku 1957 mal Hermann dostatočné dôkazy o identite Eichmanna — Schmidta — Klementa. Podal oznámenie generálnej prokuratúre NSR vo Frankfurte nad Mohanom, ale prešli dva roky a nič sa nedialo. Až roku 1959 sa mu dostali do rúk správy tlače, podľa ktorých štát Izrael ponúkal 10 tisíc dolárov tomu, kto prezradí izraelským úradom miesto Eichmannovho pobytu.

17. októbra 1959 sa Hermann obrátil na Institute for the Documentation of Nazi War Crimes v Haife. Prostredníctvom jeruzalemského profesora a agenta Mossadu Tartakowera sa dozvedel o Hermannovi šéf Mossadu. Jeho agenti sa zmocnili výsledkov Hermannovho pátrania pod falošnou zámienkou a sľubom finančného vyrovnania. Hermannove správy boli naprosto presné. 21. mája 1960 bol Adolf Eichmann unesený izraelským lietadlom „El Al" z Buenos Aires do Tel Avivu a o rok neskôr odsúdený na trest smrti. 31. mája 1962 na šibenici.

Životné dielo nemeckého žida Hermanna sa zdalo byť korunované. Lenže izraelská tajná služba ho pripravila podvodom o všetky morálne a materiálne uznania. Na sľúbených 10 tisíc dolárov čaká v Argentíne dodnes. Jeho sťažnosť vtedy úradujúcemu izraelskému premiérovi Davidovi ben Gurionovi bola bezvýsledná. Isser Harel, bývalý šéf Mossadu a priateľ ben Guriona si dávno privlastnil nimbus úspešného lovca Eichmanna a zrejme aj tých 10 tisíc dolárov.

Lothar Hermann a jeho dcéra, ktorí roky hľadali, premýšľali a nakoniec našli nacistického vraha Eichmanna, boli okradnutí o morálne uznanie a utrpeli veľkú materiálnu škodu. Dnes je ich život celkom zničený. Napriek tomu, že izraelské úrady kedysi slávnostne sľúbili, že podrobnosti o Eichmannovom odhalení spoľahlivo utajia, roku 1971 zverejnil agent Mossadu Michael Bar Šar, ktorý vydávajúc sa za žurnalistu v sérii článkov meno Lothara Hermanna a vystavil ho neofašistickým hrozbám. Odvtedy Lothar žije v ustavičnom strachu, že bude zavraždený.

JÚLIUS MAIER, PANORAMA, Berlín

NOVÉ SLOVO, č. 22/72, 1. júna 1972, str. 4. a 5. 13(128)XV

Hospodárske teórie antikomunizmu

BORIS ĎAKIN

Ešte nie tak dávno vášnivý Buckinghamov privrženec, profesor Georgetownskej univerzity Cyril Zebot vyhlásil: „Reči o »konvergencii« dvoch protichodných sústav (za ktoré sám ľudstvom určili zodpovednosť), sa týkajú skôr kategórie psychologickej sémantiky než skutočnosti. Pretože fakticky komunistické reformy znamenajú jednostranný, i keď pomalý, návrat k trhovému mechanizmu a racionalite spoločnosti, čo tvorí dve základné črty západnej spoločnosti. Nejestvuje však symetrická konvergencia západnej spoločnosti, ktorá by smerovala k nejakej základnej črte komunistickej sústavy."

Všimnime si: čo je to za teóriu, ak sa jej zrieknú dokonca aj jej „otcovia". Priznanie je aj také: táto teória vlastne vznikla ako dôsledok priznania nedostatkov kapitalistickej sústavy a prednosti socializmu. Podaktorí odborníci, a konkrétne Zebot, to pochopili, ale — ako sa v podobných prípadoch hovorí — keď už bolo neskoro, keď ich zásluhou už uzrelo svetlo sveta nová hospodárska teória antikomunizmu.

Po druhé, veci sa majú tak, že Zebot a spol. neodmietajú jednoducho „starú" teóriu, ktorá sa už prežila, ale opravujú Buckinghama (a samých seba) spravia. Veri priznanie faktu, že kapitalizmus sa vyvíja a k tomu ešte smerom k socializmu, nie je výrečným svedectvom historickej obmedzenosti kapitalizmu? Prirodzene, z hľadiska buržoázneho ekonóma je lepšie tvrdiť, že sa mení iba socializmus a len smerom ku kapitalizmu. Takto profesor Zebot odvrhol jednu časť teórie konvergencie a ponechal druhú, tú, čo sa najviac hodí triede, záujmy ktorej sám tak vášnivo obhajuje. Taká je vo všeobecných črtách teoretická konštrukcia novej teórie jednostrannej evolúcie socializmu v interpretácii antikomunistov.

Netreba veru pripomínať, že komunisti veľmi dobre vedia, že dobrovoľná zriekmutie sa, čo je samo osebe nelogické, centralizovaného riadenia hospodárstva, ktoré sa stalo realitou a najdôležitejšou podmienkou úspešného hospodárskeho rozvoja, v skutočnosti vedie nie k „modernizácii" nového zriadenia, ale podkopáva jeho životnú základňu, zbavuje ho jednej z hlavných predností v hospodárskom súťažení s kapitalizmom.

Objektívna potreba celoštátneho centralizovaného riadenia, organizácie efektívnej súčinnosti rôznych odvetví a druhov výroby sa na všetkých národnohospodárskych úrovniach nielen nezoslabuje, ale naopak — vzrastá. Má to svoje príčiny a jednou z nich, veľmi dôležitou, je súčasná vedecko-technická revolúcia. V podmienkach jej rozvíjania sa prudko zrýchľuje rytmus vedeckých, technických a ekonomických zmien spoločenského systému výroby. Preto sa stále významnejšie črtá tendencia k rovnakému zohľadňovaniu záujmov všetkých článkov sústavy hospodárskeho riadenia — tak v štádiu prípravy plánu a jeho vypracovania, ako aj počas jeho realizácie. To zvyšuje zainteresovanosť podnikov a ich združeni nielen na väčšej samostatnosti, ale aj na zlepšení centralizovaného plánovania. Toto plánovanie upúšťa od prísnej detailizácie a postupne sa sústreďuje na určovanie najdôležitejších proporcií a bilančných väzieb rozširujúc a stimulujúc tvorivú iniciatívu pracujúcich más.

Zo zmien v hospodárskom mechanizme buržoázni ideológovia prorokujú „voľnú hru politických záujmov" v socialistických krajinách, ktorá povedie k „sociálnej liberalizácii". Niektorí z nich idú vo svojich záveroch ešte ďalej. Tak profesor Fletcherskej vysokej školy právnickej a diplomatickej Matshall Schulman je toho názoru, že to vyvolá „pluralizmus nezávislých síl vnútri spoločnosti". V tom istom duchu sa vyslovuje profesor parížskej univerzity Maurice Duverger. „Evolúcia v ZSSR a európskych socialistických krajinách — píše — sa uberá tými istými smermi (t. j. západnými — pozn.): postupná liberalizácia týchto krajín pod tlakom technického rozvoja robí bodku za monolitnosťou a zrejme povedie k revízii koncepcie diktatúry proletariátu."

Ľahko zbadať, že ako v týchto, tak aj v iných teoretických výtvoroch futurologickej povahy sa profesionálni i ochotnícki ideológovia a propagandisti aktívne zaoberajú s marxistickou metodológiou. Zvlášť rozšírená sa využíva téza o závislosti a podriadenosti zmien v politickej a sociálnej oblasti od zmien v ekonomickej sfére. Skutočne, hospodársky mechanizmus je mechanizmom spoločenských vzťahov, ktoré sa utvárajú medzi ľuďmi a rôznymi sociálnymi skupinami. Preto je celkom prirodzené, že od ekonomických reforiem sa v socialistických krajinách očakávajú nielen hospodárske výsledky, ale predpokladajú

sa aj určité sociálno-politické dôsledky. Samozrejme, tieto dôsledky nebudú také, ako predpovedajú buržoázni odborníci — ideológovia „čierne jmigle". Títo „odborníci" snívajú o obmedzení vplyvu komunistických a robotníckych strán a štátnej moci na sociálno-hospodársky a politický život v socialistických krajinách. Páni, vaše očakávania sú márne.

Jadro problému je práve v tom, vypracovať optimálny variant demokratického centralizmu, ktorý, ako zdôrazňoval V. I. Lenin, „nijako nevylučuje autonómiu, ale naopak — predpokladá jej nevyhnutnosť".

Možno bez okolkov povedať, že márne sú nádeje antikomunistu C. Zebota o autonómnosti, ktorá má „zmenšiť schopnosť politického centra komunistických režimov samostatne rozhodovať". Vypracovanie nových foriem štátneho, spoločensko-politického a hospodárskeho života v podmienkach socializmu je objektívne nevyhnutná a napriek je spojené s nevyhnutným určitej samostatnosti hospodárskym jednotkám. Ide však o to, že takáto autonómnosť neznamená „oslabenie" inštitúcií socialistickej štátnosti a nevedie ani dôsledok rozvoju koncepcie diktatúry proletariátu. Naopak, práve bez takejto autonómnosti nie je možné, aby zrelá socialistická spoločnosť efektívne fungovala a efektívne sa rozvíjala.

RVHP — obmedzenie suverenity?

V početných „prácach" sovietológov sa hlása skorý rozklad svetovej socialistickej sústavy v dôsledku toho, že v jednotlivých krajinách, ktoré ju tvoria, podľa názoru vznikajú národné odrody komunizmu, ktoré ničia komunizmus ako taký. Buržoázna teória „obmedzenej suverenity" je umiesnená na kvasniciach antisocializmu. V úsilí znížiť význam Komplexného programu socialistickej hospodárskej integrácie dosť neharmonickými hlasmi nôtia o „hegemónii" Sovietskeho zväzu v COMECONe (tak na Západe nazývajú Radu vzájomnej hospodárskej pomoci), o „novej strate suverenity" krajín RVHP, integrujúcich svoju ekonomiku, o akejsi ich nechote hospodársky sa zblížiť so ZSSR atď. Ideológovia imperializmu zámerne stavajú socialistický internacionalizmus proti štátnej nezávislosti, suverenite a rovnoprávnosti socialistických krajín, internacionálny hospodársky záujem proti národným záujmom.

Americký ekonóm Campbell hovorí, že východoeurópske krajiny sa usilujú o autonómiu a „sebercalizáciu" a že práve toto je konkrétny prejav odstredivých síl v „sovietskom bloku". Zmysel tohto, ako aj mnohých iných podobných výrokov, je dosiahnuť obmedzenie vzájomných hospodárskych väzieb v rámci RVHP, podrietiť jednotlivé krajiny na podkopanie jednoty a mnohotvárnosti svetovej socialistickej sústavy, podlomiť a rozdrobiť jej sily.

Skutočnosť kontrastuje s týmito výmyslami a špekuláciami ako pozitív s negatívom. Sovietsky zväz sa so svojím mocným vedeckotechnickým a hospodárskym potenciálom úprimne a čestne zapája do socialistickej hospodárskej integrácie v mene spoločných záujmov socialistického spoločenstva. Význam účasti ZSSR na rozvíjaní integračných procesov socialistickej povahy znova poddržali uznesenia a dokumenty zjazdov komunistických a robotníckych strán ako aj dvojstranné a mnohostranné stretnutia ich vedúcich predstaviteľov v poslednom období.

Propagandistická maľbička antikomunizmu by sa rada opriela o zvyšky nacionalizmu a nacionalizovala (ak sa tak možno vyjadriť) proces socialistickej hospodárskej integrácie. Práve s týmto cieľom rozširujú zahraniční „sovietológovia" a „kremlológovia" všetkých mastí verziu o akomsi „panstve" a „podriadenosti" krajín spolupracujúcich v sústave RVHP.

Pre ideológov imperializmu a reakcie je najťažšie zmieriť sa so socialistickým charakterom hospodárskej integrácie krajín RVHP, s rozmanitými formami prejavu socialistického internacionalizmu, ktorého podstata spočíva v garantovanom zabezpečení štátnej celistvosti, rešpektovaní národných záujmov a dosiahnutí vzájomných výhod. Zamerajme, ani jedna socialistická krajina sa nechystá ustupovať od týchto princípov. Naopak, zahraničnopolitická činnosť vládnúcich strán krajín RVHP je stále vo väčšej miere spätá s internacionálnymi hospodárskymi záujmami a smeruje k ďalšiemu upevneniu vzájomných hospodárskych stykov a k rozvoju národných výrobných síl prehĺbením integrácie. V tom je aj záruka rýchleho a pozitívneho prekonania jestvujúcich ťažkostí a pozitívneho riešenia úloh vytýčených v Komplexnom programe.

Sami o sebe a o svojich teóriách

Iluzórnosť niektorých koncepcií antikomunizmu, pochybnosť ich výpočtov si uvedomujú aj jednotliví „vážni" a publicisti na Západe. Napríklad profesor Harvardskej univerzity Marshall Goldman priznáva utopickosť pre imperializmus priaznivých dôsledkov ekonomických reforiem, uskutočňovaných v socialistických krajinách, hoci zamŕkýva, že takéto dôsledky by aj prišlo boli príjemné. „Akokoľvek radikálna je táto hospodárska reforma, — ťažká si Goldman, — nevedie príchod kapitalizmu."

Cyrus Sulzberger, ktorého nemožno upodozrievať z úprimných sympatií k socializmu, je ochotný konštatovať, že nádej na návrat kapitalizmu takýmto cestou „sa ani bez dosiahnutia veľkej pomoci z kapitalistického sveta nezdá byť reálna". Priznanie významného politického komentátora vždy svedčí o tom, že protivedeckosť a špekulatívnosť buržoáznych koncepcií nesmie pred nami zakrývať evolúciu postupov a metód antikomunistickej činnosti.

Západonemecký publicista Deuml ich v charakteristike názorov rozličných „odborníkov" na problémy spoločenského a hospodárskeho rozvoja ZSSR a iných socialistických krajín správne poznamenáva, že „zarábajúc si na svoj chlebík, snažia sa vliezť do hláv naivného publika svoje falošné ošahy". Netreba k tomu nič dodávať.

Život ukazuje, že politická a sociálna „liberalizácia" buržoázneho sveta po zmenách mechanizmu socialistického hospodárstva nenastáva a nenastane, ak vládnúca strana nepodľahne pravicovo alebo ľavicovo-oportunistickému zmýšľaniu. Nevytvárajú sa ani priaznivé podmienky pre nahradenie socialistickej demokracie politickým liberalizmom. Preto sú také nesplniteľné zámery navonok objektívnych a „nezaujatých" západných futurológov. Zmysel ich písačiek je jasný.

Ich cieľom je diskreditovať stranícky a štátny aparát socialistických krajín. Chyby, ktoré strana priznáva, odsudzuje a úspešne prekonáva, vyvolávajú zvýšiť nátrú kritiku našich nepriateľov. Pritom každý, kto má naozaj záujem na upevnení pozícií socializmu, vie, že cesta k tomu vedie cez rozšírenie a prehĺbenie stranickej a štátnej práce, ktorá aj naďalej bude zahrnovať všetky sféry a oblasti spoločenského života.

Na záver treba povedať, že každú túto teóriu zrodila bezradnosť antikomunizmu. Mnohé iné podobné teórie sa rodia už mŕtve. To však nevylučuje nevyhnutnosť aktívneho boja proti antikomunizmu ako celku, jeho odhaľovanie diktujú požiadavky socialistického a hospodárskeho pokroku socialistických krajín. Pritom treba starostlivo odlišovať a oddeľovať znalosť základu modernizovanej teórie a tie formy, ktoré sa nie sú voľa v masovej propagande, vyznačujúcej sa spravidla spoľahlivosťou demagógiou.

Netaktnosti alebo provokácie?

IVAN BONKO, Bonn

Pod nenápadným a mätúcim titulom Medzi realitou a realitou uviedol druhý západonemecký televízny program 18. mája, v predvečer ratifikovania moskovskej a varšavskej zmluvy v Bundestagu, 35-minútovú reláciu Christofa Schadeho a Ulricha Graemera o emigrantoch z východnej Európy, žijúcich v Mníchove.

V dňoch, nasledujúcich bezprostredne po 8. a 9. máji, kedy celý pokrokový svet spomína každoročne výročia víťazstva nad zločinným hitlerovským fašizmom, považuje západonemecká televízia ukázať, že v posledných mesiacoch druhej svetovej vojny a v istých etapách aj neskoršie, prišlúli v tejto časti Nemecka ľudí z Ukrajiny, Maďarska, Chorvátska a Slovenska, ktorí kolaborovali s nacistickým Nemeckom a po skončení druhej svetovej vojny si zvolili za svoju druhú vlasť Nemeckú spolkovú republiku, ktorá sa zrejme — najmä príčinením bavorskej vlády, sídliacej v Mníchove — cíti byť v mnohom dedičom Tretej ríše.

Zhodou okolností vystupovali v televíznej reportáži autorov Schadeho a Graemera v otvorených rozhovoroch iba ukrajinskí a maďarskí emigranti. Anonymne predstavili v relácii niekoľkých mladých ľudí z Litvy a jednu českú emigrantskú rodinu. Medzi mladými ľuďmi z týchto emigrantských rodín prevláda istá apatickosť. Cítia sa zväčša občanmi Nemeckej spolkovej republiky, hlásia sa k národnosti svojich rodičov, pravda, nijako programovo a tým menej dôsledne.

Na začiatku relácie spomenuli autori programu veľmi nevhodne dvoch už mŕtvych emigrantov, Slováka Matúša Černáka a Ukrajinca Stepana Banderu. Prvý z nich, ktorý padol za obeť teroristickej akcii nejakej konkurenčnej emigrantskej organizácie, bol zhodou okolností mojím profesorom zemepisu na bratislavskej reálke. Vo svojom živote som s ním rozprával súkromne dva razy. Prvý raz ma ako profesor a záložný dôstojník čs. armády ešte pred rokom 1938 upozorňoval, že hodnosti čs. dôstojníkov nie sú vhodnými hračkami pre mládež, povedzme toho typu, ako nejaké odznaky športových klubov alebo podobne. Druhý raz som s ním náhodou rozprával v električke počas vojny, keď ho už odvolali z miesta veľvyslanca v Berlíne. Matúš Černák pôsobil už vtedy dojmom duševne zlomeného a za seba nevedomí zodpovedného človeka. Pochybujem, že sa mohol z tohto stavu niekedy spamätať...

Meno vojnového zločinca Stepana Banderu je u nás známe hádam všetkým ľuďom staršej a strednej generácie. Ako absolvent školy záložných dôstojníkov som bol roku 1947 nasadený na východnom a strednom Slovensku proti jednotkám Banderovcov a na vlastné oči som sa mohol presvedčiť, že išlo o bandity, ktorí majú okrem iného na svedomí životy niekoľkých mojich vrstovníkov. Spomínanie mena Stepana Banderu v západonemeckej televízii v dňoch, kedy išlo o ratifikáciu moskovskej a varšavskej zmluvy v spolkovom parlamente v Bonne, nemožno považovať za iné ako za bezočivú, neomalenú provokáciu. Napokon od ZDF, druhého západonemeckého televízneho programu, čo týždenne vysiela magazín Gerharda Löwenthala, ktorý za posledného polroku roka — ako som mal možnosť ho sledovať — priniesol desiatky protisovietskych ohovárani a najbezočivejších protikomunistických lží, prekrúcaní a falšovaní, nemožno zrejme ani iné očakávať.

Veľmi všeobecne a neurčito zaradili Ch. Schade a U. Graemer do svojho programu niekoľko záberov o štvavých vysielačkách Slobodná Európa a Sloboda. Na obrazovke predstavili iba jediného redaktora, S. Garipa, zrejme bývalého občana Sovietskeho zväzu, ktorý pracuje vo vysielaní stanice Liberty (Sloboda), určenej pre národy Sovietskeho zväzu. S. Garip, podobne ako pred ním ukrajinskí a maďarskí emigranti z Mníchova, sa snažil ukázať svoju činnosť v čo najväčšej súvislosti s oblasťou kultúry. Vzbura intelektuálov proti socializmu, to je obľúbená legenda antikomunistickej propagandy. Rozličné západoeurópske vydavateľstvá, financované priamo podporami americkej špionážnej služby, majú za úlohu vydávať knihy najmä mladých autorov zo socialistických krajín a takto sa ich snažiť získať za ľudášsky groš proti vlasti a proti socializmu.

Kto by sa nepamätal na začiatky Pavla Kohouta, Ladislava Mňačku? To boli nadšení zväzáci, zásadoví komunisti... Pavel Kohout ešte roku 1959 na I. festivale čs. filmov v Banskej Bystrici, kedy sa v mnohom odhalili nenávisť a scestia, na ktoré sa dostali naši filmári v neskorších rokoch, vo svojom diskusnom príspevku sebavedome oslovoval vtedajšieho ministra školstva, s. Kahudu: „Viš, soudruhu ministře..." Iní si zase pamätajú dobre na Mňačkovo zápalenie sa za košické Hutko, na stavbe ktorého žil a pracoval ako novinár. Než ak bolo jeho zapálenie sa za stalinistické zájazdy imperialistického štátu Izrael práve tak prechodné, potom nečudo, že píše už iba tak umelecky nevýrazné, nudné a skomplikované „dielo", ako bola televízna inscenácia Smrť ministra. Toto publicistický nepodarok poskladaný bez ladu a skladu z protičeskoslovenských výpadov v nafúknutom a prekonštruovanom prípade sebavraždy ministra Jana Masaryka, doplnený „zápiskami" vrcholných vodcov typu Arthura Londona a Eugena Löbla, ktorí vystriedali už v Paríži a Spojených štátoch tie najrozličnejšie politické tábory, vysielaný koncom apríla v západonemeckej televízii, bol bombasticky nazvaný „dokumentom našich dní". Pravda, neslané-nemastné dielo, ku ktorému sa mi nepodarilo nájsť nijaký kladnejší ohlas v žiadnych západonemeckých novinách, dokumentoval iba hrozivú tvorivú krízu autora Ladislava Mňačku, spisovateľa bez vlasti a bez politického presvedčenia...

Mimochodom, Mňačkova televízna inscenácia Smrť ministra „obšťastnila" televíznych divákov v NSR než na ďalšom programe (ZDF).

Pravda, podobné nepodarky ako je Mňačkova Smrť ministra sa objavia z času na čas aj na prvom programe. V predvečer ratifikácie moskovskej a varšavskej zmluvy sa popunáhľali zaradiť na prvý televízny program v NSR reprízu televízneho filmu Rolfa Hädricha Pozrite Georga Linkeho? Je nevysvetliteľnou záhadou, prečo reprízovali tento film v priebehu necelého roka (prvý raz ho vysielali 27. 6. 1971 bez povšimnutiahodnej kladnejšej odozvy). Režisér Rolf Hädrich sa pokúsil o „moderne" stvárnený príbeh všedných dní. Príbeh filmu tvoria všadné epizódy zo života stolárskeho majstra Hinského, ktorý žije prácí vo svojej firme, no okrem toho sa pripravuje a tiež prežíva „len tak mimochodom" kratšiu zimnú dovolenku v peknom horskom prostredí. Zátery zo všedných dní práce a oddychu prerušujú však Hinskému čudesné vidiny. Z času na čas ho prenasledujú ako nočná mora obrazy zranenia Georga Linkeho...

Kto je Georg Linke? Náhodou skutočná osoba. Zamestnanec univerzitnej knižnice v Západnom Berlíne, ktorého zranili anarchisti, priaznivci skupiny Ulriky Meinhofovej, pri únose a oslobodení svojho spoločníka, Andreasa Baadera.

Hädrichov apel na bdelosť občianstva voči terorizmu, prejavujúcemu sa v západnej kapitalistickej spoločnosti v dnešných dňoch, je však nástojný, pomýlený a zamierený do prázdna. Terorizmus a násilie v kapitalistickej spoločnosti zapríčiňujú predovšetkým sociálne rozdiely a spoločenské rozpory v bohatých i živorlacich štátoch s kapitalistickým zriadením. Prepady bánk robia, samozrejme, ľudia, ktorí sa chcú

rýchlo obohatiť; pravda, každý nemôže ísť cestou Grundigov, Neckermannov a mnohých ďalších veľkopodnikateľov, ktorí si zrejme nerobia nijaké starosti s tým, „kto je Georg Linke". Vedia, že ich nepriatelmi sú Baader, Meinhofová a ich spoločníci, ktorí vypovedali vojnu ich spoločnosti, spoločnosti veľkokapitálu. Veľkokapitál sa teda rozhodol vypísať na hlavy Baadera a Meinhofovej odmeny, takže mnohí si môžu dobre rozmyslieť: načo prepadnúť banku, keď odmenou za dolapanie mnohých zločincov možno inkasovať peniaze oveľa bezpečnejšie.

Provokácie ZDF, druhého západonemeckého televízneho programu, sú pomaly na každodennom poriadku. Po ratifikácii moskovskej a varšavskej zmluvy by sa však hádam patrilo niečo zmeniť v pôsobení masovokomunikačných prostriedkov NSR. Netaktnosti a ignorantstvo nielen voči susedným krajinám, ale aj voči vlastným televíznym divákom sa však zrejme nedajú tak ľahko vykynožiť.

NOVÉ SLOVO, č. 22/72, 1. júna 1972, str. 6.

NOVÉ SLOVO, č. 22/72, 1. júna 1972, str. 8.

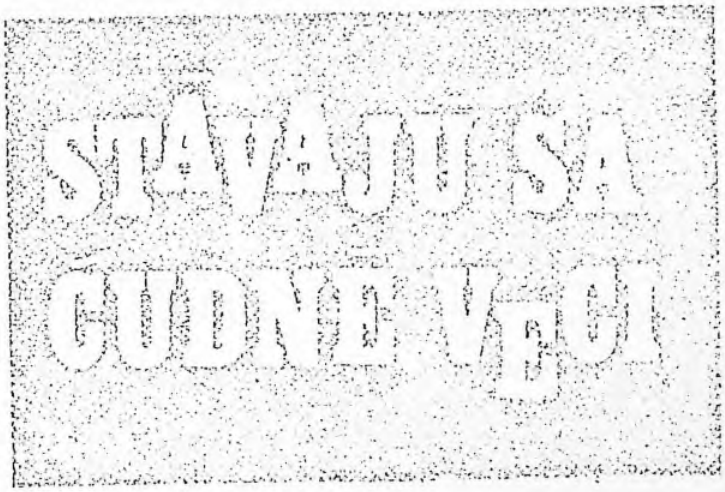

MILAN MITOŠINKA

„Jedno je celkom isté: keby som mal toľko skúseností, ako zvyčajne máva priemerný štyridsiatnik, nikdy by som sa nerozhodol profesionálne vybavovať sťažnosti, podnety, žiadosti i anonymné vádania, oznámenia a iné písomnosti zväčša negatívneho obsahu, zaplavujúce ustanovizne všetkých rangov od Kancelárie prezidenta republiky až po tie najnižšie kontrolné zložky. K tomuto uzáveru som dospel po niekoľkodňovom pobyte v priestoroch Výboru ľudovej kontroly ONV v Topoľčanoch a po dlhom rozhovore s jeho predsedom, poslancom okresného národného výboru, Michalom Bahkým. A štúdium niekoľkých materiálov ibo spomlo kontúry tohto názoru.

Za uplynulý rok došlo na túto ustanovizeň priamo od sťažovateľov z vyšších štátnych orgánov, zo straníckych orgánov a z rôznych redakcií viac sťažností, ako má rok pracovných dní. Podľa štatistiky sa počet došlých vecí v porovnaní s uplynulými dvoma rokmi zvýšil. Boli to rozmanité sťažnosti, podnety a upozornenia občanov. V podstate sú signálom o existencii istých nedostatkov, na druhej strane však mnohé z nich prospeli aj k zlepšeniu práce celého štátneho a hospodárskeho aparátu v okrese. A napokon — sú aj prejavom účasti pracujúcich na kontrole a riadení hospodárskeho a spoločenského života.

M. BAHKÝ: „... pre nás sú všetky podnety rovnaké. Rovnaké v tom zmysle, že ich všetky zodpovedne prešetrujeme, vyhodnocujeme a kde je to možné — rýchlo zariadujeme nápravu. Pravda, tak ako samotný život, aj jeho odraz — sťažnosti a podnety — je nerez komplikovaný, zložitý. Často však prichádzajú veci podávané zo zlomyseľnosti, nepriateľstva medzi ľuďmi, neoprávnené alebo neopravdivé správy. Tie vyžadujú najviac práce..."

Napríklad v apríli t. r. postúpila Kancelária prezidenta republiky Výboru ľudovej kontroly ONV v Topoľčanoch na preštudovanie výpis z listu istého občana Topoľčian, ktorý sa obrátil na súdruha Ludvíka Svobodu. Pre ilustráciu vyberáme niektoré state tohto podania v originálnom znení:

„...pracoval som čestne a svedomite a tak že som onemocnel, že som bol nútený ísť do nemocnice a moja manželka chodí za mnou každý deň jako za manželom aj s deťmi na návštevu a pre zlosť. Napísali na ochranu mládeže do Topoľčian, že sa chodí kurvit a že sa nestará o deti moje, už s ňou žijem 20 rokov, ale som s ňou spokojný, ešte som na ňej nepobadal ni', chodila na nás oznámiť, že moja manželka pije, čo jej sa týka mojej manželky nie pravda má 12 detí a je v kruhu zlomená a ležala v nemocnici v Prievidzi a má deti ešte sú nedospelí je život a prežitie podľa ťažkých [illegible] jako [illegible] si vždy jablčkové nie na 1 kus, lebo jej život je ruží jak pa... deti majú čo jesť, sú čisté a oblečené... manželka kúpi každej deti 2 chleby a 4 bravy nikto nie vie a preto žijeme a [illegible] nežiademe, ale sú [illegible] dle idú po nás a jako [illegible] na nás vynadať a jesť, že idú nám zobrať deti... a čo vlastne chcejú či nemáme nárok na život v našej republike, veď nič [illegible] nikoho na tom svete a teraz sa len tým deťom, z toho mám radosť keď príde človek z práce a ešte to mi chcejú zobrať... deti sme nemi v koncentračnom tábore... som chudák, nemám čím nábytky ako druhí, ja sa tomu nesmiem, ale tešim sa svojim deťom, že sú čisté a že sú najedené...

Ja Vás prosím moc krát Pane prezidente náš milí a zlatý otecko našej republiky a Vy ktorý ste tam pritomní, pomožte mi v tejto veci, aby .som sa mohol tešit do smrti aj s moja manželkov zo svojich detí, lebo inak sa rozbije manželstvo alebo si zoberieme životy skôr deti keby nam ich zobrali... pomožte mi v tejto veci, ale čím skôr... Obracame sa na Vas s velkým žiolom a trépenim... Píšr Vám to otec 12 detí...“

Alarmujúca sťažnosť opisujúca nespravodlivosť spoluobčanov a drsný postup orgánov štátnej moci a správy, usilujúcich sa odtrhnúť dvanásť „ústych a najedených“ detí od otca a matky, vytrhnúť ich z tepla rodinného krbu. Nepochybujem, že po prečítaní tohto listu si mnohí v Kancelárii prezidenta republiky zhlboka vzdychli: „je to vôbec možné, aby sa dnes dialí také veci?“

Avšak aj takáto, akokoľvek neuveriteľná správa, dokáže rozkrútiť kontrolný a preverovací štátny mechanizmus, lebo medzi správou a zdravým úsudkom vždy kdesi vo vzduchu visí zatiaľ nezodpovedaná otázka: A čo ak je to pravda?

Nepodarilo sa nám zistiť, koľkými rukami táto sťažnosť prešla, koľko času jej venovali kompetentné osoby a koľkí konkrétni pracovníci sa podielali na jej prešetrovaní. Naopak — zistili sme, že pisateľ sa pozerá na stav vo svojej rodine — pekne povedané — subjektívne, že nevie, alebo len veľmi málo vie, čo je poslaním socialistickej rodiny a akými spôsobmi či metódami sa riadi výchova nového pokolenia.

Lebo skutočnosť, na rozdiel od listu, je celkom iná, ba v istom zmysle ešte hrozivejšia ako ju opisuje otec — autor sťažnosti:

Otec (40) pracuje v poľnohospodárstve, matka (38) je domáca. Z manželstva pochádza desať detí, dve sú nemanželské. Pri rodičoch však žije iba sedem, lebo ostatné sú roztrúsené u príbuzných. Rodina obýva trojizbový štátny byt, nie je takmer vôbec zariadený, vydemolovaný, okná sú porozbíjané, všade je veľká nečistota a neporiadok. Vyšetrovacia komisia tu našla štvormesačné dieťa bez oblečenia, znudlané od zimy. V domácnosti sa nenachádzali v čase previerky žiadne zásoby potravín, ani bielizeň a šatstvo. Matka vôbec nevarí, kupuje iba najnevyhnutnejšie potraviny, deti trpia hladom a zimou. Matka — o. i. bola stíhaná pre trestný čin vraždy novonarodeného dieťaťa — nie je spôsobilá riadne sa starať o deti, variť, prať a udržiavať čistú domácnosť. Z týchto a z ďalších faktov vyplýva, že rodičia nie sú schopní poskytnúť vlastným deťom ani základnú výchovu a preto bol podaný návrh na ústavnú výchovu maloletých.

Myslíme si, že oprávnene — — —

M. ĽAHKÝ: „... takáto sťažnosti však nie sú typické a našťastie sa vyskytujú iba ojedinele. Prevažná časť podaných sťažností sa zameriava na prístup i rozhodovanie funkcionárov vo veciach týkajúcich sa konkrétneho občana, na priestahy pri vybavovaní rozmanitých požiadaviek, ďalej je to nevyporiadanie majetkoprávnych pomerov k nehnuteľnostiam, žiadosti o stavebné pozemky, izbičky v bytových stĺpkach aj na úseku sociálneho zabezpečenia. Veľmi citlivé na prístup a spôsob vybavania sú sťažnosti a podnety týkajúce sa konania a rozhodovania funkcionárov...“

Posledný zo spomínaných druhov sťažností, podnetov a pripomienok sa vyskytoval najmä v predvolebnom období. V prípade sťažnosti — ale aj v iných podobných prípadoch postupuje Výbor ľudovej kontroly prísne podľa právnych predpisov — na prácu MNV v Bošanoch vytvorili napr. operatívnu previerkovú skupinu, ktorá napokon skutočne zistila vážnejšie nedostatky v práci tohto národného výboru.

Pozoruhodná na tomto prípade je skutočnosť, že ju nepodal jednotlivec, ale podpísala ju skupina 80 obyvateľov Bošian. Svedčí to okrem iného aj o tom, že občania kontrolujú prácu štátnych orgánov a ich predstaviteľov nielen vo veciach týkajúcich sa jednotlivcov, ale aj vo veciach týkajúcich sa celospoločenských záujmov.

Spomínaná operatívna previerková skupina zistila v Bošanoch na základe tohto kolektívneho upozornenia rad nedostatkov. Zistila napríklad, že v roku 1969/70 došlo pri odpredaji rodinných domčekov k podhodnoteniu predajnej ceny v šiestich prípadoch — rozdiel predstavoval asi 63 tisíc Kčs. Najavo vyšla aj skutočnosť, že MNV neoprávnene požičal dvom organizáciám a jedinému súkromníkovi tri kusy naftových kachlí v hodnote asi tritisíc korún, ktorú úžívatelia dostali k náhrade.

Známe je, že keď príde niekde ľudová kontrola, obyčajne neostane iba pri nedostatkoch vyplývajúcich zo samotného podnetu, ale príde sa aj na veci, ktoré by inak ostali skryté. V prípade Bošany preverovatelia zistili tiež neoprávnený odvod dane zo mzdy v prevádzkárni NV — celková suma bola len o niekoľko korún menšia ako dlžných 68 tisíc, pričom k tejto sume treba prirátať aj ďalších asi 12 tisíc korún ako penále z oneskoreného platenia dane.

Vážne nedostatky odhalila kontrola aj v evidencii materiálových zásob, najmä vodoinštalačného a podobného materiálu v správe domovej správy. Tu chýbalo „iba“ 66 radiátorov (2200 Kčs)! Pravda, to nie je jediný nedostatok, veď domové správy sú naporiadkom už preslávené, pričom sa ukazuje, že „túto prednosť“ nemajú iba vo veľkých mestách, kde ich možno ťažšie kontrolovať. Tak v Bošanoch sa zistilo, že vydaný kávenárky materiál určený do bytov spravovaných vyčlenenou organizáciou nebol inštalovaný tam, kam patril, ale „bol použitý“ v novostavbe na jomníka M. H. v Bošanoch.

Stávajú sa čudné veci — — —

Dobre je, že neostávajú nepovšimnuté. Tak napríklad veľkú patáliu zažila Valéria Kolárová z Pečeniad. Z jednoduchého dôvodu — chcela sa iba prihlásiť na trvalý pobyt. Nik jej však „nechcel“. Prelo sa ešte roku 1970 obrátila až na Kanceláriu prezidenta republiky. Človek by si povedal, že po zásahu tejto kancelárie došlo k náprave tvrdošijného NV okamžite. Omyl — MNV odmietol. Orgán tohto štátu odmietol prihlásiť československú štátnu občianku na trvalý pobyt. Až po reprise sťažnosti a po „dôraznom upozornení“ zo strany ONV „vyhovel“ občanovi miestny orgán občanom volený po intervencii hlavy štátu a okresného národného výboru. Trvalo to však niečo vyše roka.

Oprávnené boli aj sťažnosti občianky z Kávojoviec a obyvateľa zo Solčianok. V prvom prípade sa vyšetrovaním zistilo, že tajomník NV sa netaktne správal voči sťažovateľke, keď použil nevhodný výraz. Podobne sa stalo aj v druhom prípade, v ktorom sa predseda MNV dal vyprovokovať a počastoval občana nadávkou. V obidvoch prípadoch sa uviedli veci na správnu mieru.

Ale život beží ďalej a jeho cesty nie sú ani v tomto volebnom období bez hrbolcov. Svedčí o tom skutočnosť, že pracovníci Výboru ľudovej kontroly si takmer nestačia vydýchnuť — pokračujú strety medzi individuálnym a celospoločenským záujmom, niekde že sa obchádzajú, ale doslova nerešpektujú v niektorých prípadoch právne normy, jednotlivci si postúpia tvrdú hlavu, jestlnosť a neznášanlivosť, úradné osoby sa správajú ako súkromníci a z toho všetkého vzniknú permanentné stresy, otrasné frustrácie, nezhody a nepríjemnosti.

Pritom sme na tomto mieste uviedli iba promile z mnohostrannej činnosti kontrolného orgánu ONV. V jeho trezoroch sú však spisy, ktoré ešte čakajú na vyriešenie veci komplikovaných, ktoré dedia organizácie jedna od druhej, tak ako prebiehali rozmanité reorganizácie a presuny.

Keď sa však zamyslíme, či to, čo rieši ľudová kontrola je v našom živote nevyhnutné a čo bolo v konečnom dôsledku jednou z príčin opakovaného infarktu poslanca Michala Ľahkého dôjdeme k záveru, že nie.

Z diskusného vystúpenia dr. ALEXANDRA CSANDU

Uplynulé obdobie bolo kritické aj pre maďarských spisovateľov v Československu. Maďarská sekcia Zväzu spisovateľov v kritickom období ani nezasadala; uznesenia, ktoré obsahovali aj previcové omyly, prijalo a uverejnilo r. 1968 len vedenie sekcie. Pre členov maďarskej sekcie sme v uplynulých piatich rokoch mali len dve plenárne zasadnutia.

Musíme zároveň konštatovať, že sa znížila aktivita aj u tých spisovateľov, ktorí boli poctení funkciami práve v prebiehajúcom konsolidačnom procese a v dôsledku inej zaujatosti nemali dosť času na tvorivú činnosť. Naproti tomu môžeme konštatovať, že dnes už väčšina členov maďarskej sekcie prekonala kritické obdobie a s výnimkou roku 1969 — keď sa pre nedostatok kapacity tlačiarní veľmi znížil počet vydaných pôvodných diel — počet každoročne vydávaných maďarských literárnych publikácií na Slovensku dosahuje 15—16 titulov, počet prekladov z češtiny a slovenčiny asi dvojnásobok. Keď teda porovnávame s priemerom rokov päťdesiatych a šesťdesiatych, edičná činnosť a spolu s ňou aj literárny život našej národnosti predstavuje pomalý, ale postupujúci vývin. Kvalitatívnu prestavbu dokumentuje aj fakt, že kým v päťdesiatych rokoch popri domácich maďarských zbierkach poézie a niekoľkých knižkách krásnej prózy vyšiel zväzok štúdií alebo esejí len raz za tri-štyri roky, v posledných rokoch vychádzajú každoročne priemerne tri-štyri teoretické diela: eseje, kritiky, štúdie, monografie, čo je dôkazom, že sa popri krásnej literatúre vyvinula aj literatúra vedeckého charakteru, ktorá, prirodzene, potrebovala niekoľkoročné prípravné obdobie. Pri tomto literárnom druhu musíme z tvorby posledných rokov predovšetkým zdôrazniť hodnotu diela Zoltána Fábryho, ktoré rad-radom obohatilo náš duševný obzor; preto je úmrtie tohto spisovateľa r. 1970 najväčšou stratou maďarského duchovného života na Slovensku od osloboden a. V posledných rokoch okrem Fábryho vydali kritické a literárnovedné diela aj Árpád Tőzsér, Péter Rákos, Sándor Csanda, Viktor Egri a Gyula Duba. Výsledkom spolupráce domácich spisovateľov a filológov so spisovateľmi a filológmi z Maďarska je zaujímavý zborník štúdií vedeckých prác košického Batsányiho kruhu, ktorý vyšiel r. 1970.

Na poli krásnej literatúry sú dnes mnohí naši spisovatelia aktívnejší a plodnejší, ako boli pred krízovými rokmi. Našim najúspešnejším prozaikom je už po niekoľko desaťročí Viktor Egri. Tvorivá chuť a produktivita 74-ročného autora môže byť vzorom pre spisovateľov, ktorí sa nevedeli vyrovnať s krízovými javmi a odmlčali sa.

Politicky najangažovanejší literárny druh predstavujú diela Bélu Szabóa, ktorý najnovšie spracúva životy komunistických martýrov-hrdinov románovou formou.

V porovnaní s lyrikmi sa síce pomalšie, ale postupne predsa len utvára aj mladá, nová generácia epikov. Z diel mladých prozaikov, ktorí sa najnovšie hlásia o slovo, vyjde teraz antológia zostavená Gyulom Dubom, ktorý v jej predslove výstižne konštatuje: „Naši mladí spisovatelia a básnici naberú na vedomie viac takých eticko-estetických tradícií, ktoré v našej literatúre platili ako zákony. Treba vidieť, že sú svojím spôsobom revoluční a — aspoň na prvý pohľad — pritradiční... Vo svojich poviedkach, novelách, sami hľadajú vnútorné zákony a sami nad sebou vynášajú súd. Ich vystúpením, spisovateľským vývojom našu prózu súmerne zaplavili vlny subjektívnych zážitkov a psychologického výskumu. Nie bez predchodcov a tradícií, ale jednako v prekvapujúcich rozmeroch, takrečeno exkluzívne."

Lyrika je od prvopočiatku podnes najrozvinutejším literárnym druhom v maďarskej literatúre na Slovensku a v poslednom čase môžeme byť svedkami viacerých experimentov usilujúcich sa o nový básnický štýl.

Literárnopolitické rozbory, ktoré sa ukázali potrebným v priebehu konsolidačného procesu, uverejnil predovšetkým Tibor Bábi vo svojich niekedy ostro polemických článkoch v časopise Új Szó.

Súhrnne môžeme konštatovať, že maďarská literatúra na Slovensku sa aj v uplynulom kritickom období ďalej vyvíjala: zrodili sa významné diela básnické, prozaické, ako aj literárnovedné. Veľký nedostatok sa ukazuje na poli prehĺbenejšej marxistickej kritiky a takmer úplne chýba domáca maďarská výtvarno-umelecká kritika.

Maďarská literatúra na Slovensku potešiteľne vzrástla a vyšší stupeň dosiahlo aj uznanie tunajších prekladov slovenskej a českej literatúry zo strany čitateľov MĽR. Kým v päťdesiatych rokoch bolo takmer výnimkou, ak maďarskú knihu zo Slovenska rozširovali aj v Maďarsku vo väčšom náklade, naše knihy vydané r. 1971 prevzali do MĽR a niekoľko pôvodných českých a slovenských diel krásnej prózy vyšlo v maďarskom preklade vo vyššom náklade ako v origináli.

Z diskusného vystúpenia VASILA ZOZULAKA

Naša Ukrajinská sekcia ZSS, náš literárno-umelecký a publicistický časopis Dukla a knižné vydavateľstvo v tomto roku oslávia 20. výročie svojho vzniku. Tento rok je tiež významným medzníkom vo vývoji našej ukrajinskej socialistickej literatúry v Československu. Preto mi dovoľte, aby som vás aspoň stručne oboznámil — na akých základoch, za akých podmienok po desaťročiach úplného temna sme začali od začiatku v tvorbe našej literatúry a aké výsledky sme dosiahli za uplynulých dvadsať rokov nášho slobodného života, kedy sa začala realizovať v praxi leninská národnostná politika v našej spoločnej Československej vlasti.

Po oslobodení sme totiž začínali na úplných sociálnych a kultúrno-národnostných zrúcaninách. Náš kraj bol najviac vojnou poškodený a zbedačený. Nemali sme potrebnú materiálnu základňu. Predošlé feudálno-kapitalistické a najmä klerikálno-fašistické štátne zriadenie najviac poškodilo záujmy nášho pracujúceho ľudu a nechalo za sebou v kultúrnom zmysle iba chaos a tmu. Okrem buržoáznych a klerikálnych novín a kalendárov nebolo u nás takmer žiadnej umeleckej a vedeckej literatúry. Nemali sme skúsených redaktorov, vyzbrojených potrebnými znalosťami, literárnych kritikov a teoretikov, pretože sme nemali ani svoje vysoké školy. Ľudové školy, ktoré u nás jestvovali, boli zväčša cirkevné.

Za posledných 27 rokov po oslobodení našej vlasti sa naša situácia — nielen po ekonomickej, ale i národnostno-kultúrnej stránke — zmenila na nepoznanie. Zrodila sa nová inteligencia — nielen technická, ale aj umelecká.

Po Víťaznom februári 1948 naše školy prešli na materinskú ukrajinskú vyučovaciu reč. Bol zriadený celý rad kultúrno-osvetových inštitúcií — Ukrajinské národné divadlo a jeho útvar Poddukelský ukrajinský ľudový súbor piesní a tancov, ktorý tak úspešne a dôstojne reprezentuje našu vlasť doma i v zahraničí; ukrajinské štúdio Československého rozhlasu v Prešove; začal vychádzať náš obrázkový časopis Družstvo vpered a noviny Nové žitťa. Tým boli vytvorené prvé predpoklady pre sebarealizáciu našich umeleckých talentov a publicistov.

Napokon pod vedením našej strany a za výdatnej pomoci Zväzu slovenských spisovateľov, v novembri r. 1952 bola ustanovená naša ukrajinská odbočka resp. sekcia Zväzu slovenských spisovateľov, ktorá zjednotila naše skromné literárne sily.

Ako výsledok našich snažení, podporovaných múdrym vedením našej strany, ktorá sa riadi zásadami najspravodlivejších leninských ideí, a za všestrannej bratskej pomoci slovenských spisovateľov, našich zväzových orgánov, literárnych inštitúcií a ich predstaviteľov — doteraz knižne vyšlo viac ako 200 titulov literárno-umeleckých a populárno-vedeckých diel, v spoločnom náklade viac ako 300 000 výtlačkov.

Pritom sme sa riadili vo svojej tvorbe najpokrokovejšou metódou — socialistickým realizmom, ktorý považujeme za najsprávnejší a ktorý najviac vyhovuje našim literárnym snaženiam.

Vieme byť skromní a uvedomujeme si, že nie všetky naše diela z umeleckého hľadiska dosahujú špičkovú úroveň a svetové parametre. Mnohé z nich boli citeľne poznačené začiatočnou neskúsenosťou — určitou bezmocnosťou, šablónovosťou, schematizmom a pod. Avšak aj tieto boli predchnuté úprimnosťou a snahou zobraziť pravdu — náš spoločný urputný boj za oslobodenie pracujúcich a naše budovateľské nadšenie pri výstavbe socializmu. Takže aspoň poznávací aspekt týchto diel je mimo pochybnosti. Pritom však zrodil sa celý rad úspešných básnických, prozaických, dramatických a teoretických prác, ktoré by iste srdečne uvítala aj slovenská a československá čitateľská verejnosť. Lenže doposiaľ — okrem niektorých básní, dvoch-troch poviedok a jedného románu (i to nie najlepšieho) v preklade do českej alebo slovenskej reči nič podstatnejšie vydané nebolo. Sme presvedčení, že aj v tomto smere nastane obrat k lepšiemu. Slovenské vydavateľstvá sa sťažujú na neinformovanosť, na nedostatok prekladateľov a pod. Teraz už odborníci vyrástli a pri dobrej vôli sa dá všetko zvládnuť.

Naši ukrajinskí spisovatelia sa obetavo a s nadšením zapájali nielen do svojich národnostno-regionálnych kultúrnych akcií, ale aj do celospoločenských podujatí, akými bola o. i. aj príprava a úspešné prevedenie volieb do zastupiteľských orgánov; utužovali sme kontakty s našimi čitateľmi cestou literárnych besied, literárnych večerov, spojených s kultúrnym programom.

Skoncentrujeme a upriamime všetky svoje sily — všetko svoje nadanie a energiu na vytvorenie vysoko-umeleckých angažovaných literárnych diel, aby sme sa za túto veľkú angažovanosť našej strany, našich štátnych a zväzových orgánov a celej našej socialistickej spoločnosti náležite odvďačili, našu rovnoprávnosť opodstatnili a vniesli do našej spoločnej kultúrnej pokladnice cenný príspevok v prospech ešte väčšieho kultúrneho rozkvetu našich národov a národností.

NOVÉ SLOVO, č. 23/72, 8. júna 1972, str. 22.

PRAVDA, 8. júna 1972, str. 2.

ROZPOZNAŤ SKUTOČNÝ, VLASTNÝ ZÁUJEM

V týchto dňoch už prebiehajú skúšky na vysokoškolské diaľkové štúdium a v polovici júna sa začnú aj pre štúdium denné. Prijímania — ako je známe — sa skladá z písomnej skúšky a ústneho pohovoru. Na fakultách, kde si to vyžadujú učebné osnovy — na pedagogických a Fakulte telesnej výchovy a športu sa vykoná aj praktická skúška. Písomné skúšky budú v rozsahu stredoškolskej učebnej látky, na základe testov, ktoré vypracovali fakulty a ktorých utajenie zabezpečia až do prijímacej skúšky. Majú overiť vedomosti uchádzača z hľadiska všeobecných i špecifických vedomostných požiadaviek pre zvolený odbor štúdia. Účelom ústneho pohovoru je doplniť a skompletizovať informáciu o odborno-vedomostnej pripravenosti, o profile a celkovom obraze osobnosti uchádzača, jeho sociálnej zrelosti a zaangažovanosti, najmä pokiaľ ide o úroveň poznatkov o základných problémoch výstavby socializmu u nás, o medzinárodnej situácii, o vzťahu k základným princípom strany v hospodárskej, politickej, kultúrnej a výchovnej sfére.

Pravda, ani tento rok sa do zvolených odborov vysokoškolského štúdia nedostanú všetci uchádzači. Z približne 16 000 prihlášok na denné štúdium bude možné na Slovensku prijať nemenej ako 10 300 vysokoškolákov. Na Právnickú fakultu UK v Bratislave a v Košiciach možno napríklad do prvého ročníka dovedna prijať iba 300 uchádzačov, čo znamená, že sa na ňu dostane len každý tretí. Len o niečo je lepšia situácia v porovnaní prihlášok a možností na lekárske fakulty a na Filozofickú fakultu UK v Bratislave. Naproti tomu oveľa priaznivejší stav je na vysokých technických školách, najmä strojárskej fakulte v Bratislave, na Vysokej škole dopravnej v Žiline a na technike v Košiciach.

Zrejme ešte aj tento rok pôsobí vo výbere vysokoškolského štúdia určitá dezorientácia, tradičná orientácia z minulých desaťročí, neberúca do úvahy skutočnosť a možnosti uplatnenia, ktoré vytvára a vytvorí prax vedeckotechnickej revolúcie. Šancu na prijatie nemá vyše 600 uchádzačov o štúdium práva, ďalšie stovky na lekárskych fakultách, na filozofii, na viacerých smeroch vysokej školy ekonomickej atď. Nebolo by užitočnejšie ešte teraz, hoci krátko pred skúškami, zmeniť prihlášky najmä tých, čo majú aj technické predpoklady, vzťah k matematike, fyzike, na technické smery? Nikdy totiž tradičný prístup a hodnotenie znemožňuje rozpoznávať s k u t o č n ý, v l a s t n ý z á u j e m.

JÁN KOMEŠ